

1953

1953. január 8.

A Népfront Tartományi Bizottságának ülésén az 1952. évi választások eredményeit elemezve úgy értékelték, a sikertelenségekért az okolható, hogy egyes Népbizottságokban nem hogy nem volt elég kommunista, hanem többségüket „politikai ellenségek” képezték, példaként említve Bácskertest és Tiszakálmánfalvát Bácskában, Maradékot és Neradint Szerémségben, valamint Padinát és még néhány bánáti falut.¹

A választások során ugyanis Ludason pl. egyetlen kommunistát se választottak meg, még Szalma Mátyás szerbiai parlamenti képviselőt sem, Tiszakálmánfalván pedig, ahol a lakosság 60%-a volt magyar, a 25 megválasztott tanácsnok között csak egy szerb volt.²

1. NF, 261. – 2. NF, 264.

1953. január 13.

A Jugoszláv Képviselőház kihirdette a JSZNK társadalmi és politikai berendezésének alapjairól és a szövetségi hatalmi szervekről szóló alkotmánytörvényt.¹ Miközben az 1946. évi alkotmány még lehetővé tette, hogy a termelőeszközök az állam és a szervezetek mellett még fizikai és jogi magánszemélyek kezében is lehetnek, addig az új alkotmánytörvény már a társadalmi tulajdont és az öngazgatást a társadalmi és politikai berendezés alapjává tette.² 9. szakasza rendelkezett a nemzetiségek egyenjogúságáról. Az autonóm egységek jogkörének szabályozását a köztársasági alkotmányra utalta, de azok státútumát nem kellett többé a köztársaságnak jóváhagynia.³

1. Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uredjenja Federativne Narodne Republike Jugoslavije i saveznim organima vlasti. SL FNRJ, 1953/3. – 2. NF, 379.; Dušan Bilandžić, Stipe Tonković: *Samoupravljanje 1950–1974*. Zagreb, 1974, Globus, 31. – 3. A.Á., 145.; AV, 363.

1953. január 14.

A Jugoszláv Képviselőház Titót köztársasági elnökké választotta.¹

1. Tito 8, 10.

1953. január 18.

A *Magyar Szóban* megjelent a *Föld Népe* című heti melléklet első száma, az > **1946. július 20-tól** 1950-ig kiadott azonos című kétheti mezőgazdasági szaklap folytatása.¹

1. KMSZ, 53.; JMK, 7.

1953. január

A *Híd* 1. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Szabadka 1918; Reményi József versei (Mère Verlaine, Sziget, hol vagy?, Az idősb Pieter Brueghel képei előtt)*; Laták István: *Az állatorvos elbeszélése*; Munk Artúr: *Köszönöm addig is...* (Részlet); *A bácskai horvát lírából*; Laza K. Lazarević: *Jó órában érkeztek a zsványok*; Létmányi István: *Farkas Béla emlékezete*; Juhász Géza: *Báró Eötvös József regényírói munkássága. II.*; Lévy Endre: *Jegyzetek a bunyevác költészetéről, szépprózáról és az induló drámairodalomról*; P. O.: *Kati néni*; Bori Imre: *Csépe Imre: Májusi mezőkön*; Lévy Endre: *Sinkó Ervin: Elítéltek*; (L): *Lapszemle* (Komunist, Književnost, Letopis, Stražilovo); Majtényi Mihály: *A Vajdasági Magyar Kultúratanács közgyűlése*. Képek: Farkas Béla.

1953. február 5.

Kihirdették a Szerb Népköztársaság Alkotmánytörvényét, amelynek 15. szakasza kiemeli az autonóm egységek felelősségét és jogát, hogy „gondoskodjanak a tartományban és a körzetben élő nemzetiségek testvériségének és egységének fejlesztéséről és szilárdításáról, és a nemzeti kisebbségek alkotmányos jogainak valóra váltásáról”; 104. szakasza pedig felsorolva az autonóm egységek hatáskörét ide sorolta a főiskolák alapítását is.¹

1. SGNRS, 5. szám, 1953. február 21.; *Enciklopedija Jugoslavije. VII.* Zagreb, 1968, Leksikografski zavod FNRJ, 686.; AV, 365.

1953. február 6.

Saffer Pál írta az Újvidéki Rádióban: „B. Szabó György rendezte sajtó alá és látta el bevezető tanulmánnyal József Attila összes költeményeinek és versfordításainak legújabb kiadását. Az ő fenti szavaival bocsátja útjára a kiadó, a Novi Sad-i Testvériség–Egység vállalat ezt az értékes könyvet. József Attila összes költeményeit nem most adják ki először. A háború előtt a Horthy csendőrszim nem engedte meg, hogy a költő hagyatéka teljes egészében megjelenjen. A háború után Rákosi Magyarországon pedig a zsdanovi esztétika hű kiszolgálói hamisították meg. Ez a könyv József Attila költészetének első hiteles kiadása. Megjelenése becsületére válik könyvkiadásunknak, és olvasóközönségünk legalább olyan szeretettel fogadja majd, mint amilyen gonddal, alaposággal és szeretettel készült.”

1953. február 10.

A jugoszláv kormány 41732-es számú jegyzékében tudomására hozta a magyar kormánynak, hogy „1953. február 28-tól meg van tiltva a magyar hajóknak átjönni a Tisza jugoszláv szakaszába, és azok a magyar hajók, melyek már itt vannak, az említett határidőig hagyják el Jugoszlávia területét”.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-001588-1954.

1953. február 15.

Zentán a Városi Múzeum kezdeményezésére, a szakszervezet anyagi támogatásával megalakult a művészetkedvelők egyesülete (ún. Műbarátok).¹

1. Zentai művésztelep, 67.

1953. február 23.

A Jugoszláv Népfrent (> 1945. augusztus 5-ig

Egységes Népfelszabadító Front) IV. kongresszusán a tömegszervezet a Jugoszlávia Dolgozó Népeinek Szocialista Szövetsége (JDNSZSZ, röviden Szocialista Szövetség) nevet vette fel. >

1944. október 20.

1953. február

A *Híd* 2. számának tartalma: B. Szabó György: *Kilenc ismeretlen József Attila-vers és néhány tanulság*; Szirmai Károly: *Nevelő és tanítvány*; Csépe Imre versei (*Halál a nyomortanyán, Ágyban maradtunk, Élettöredék*); Lukács Gyula: *Karácsony Rownóban*; Galamb János két verse (*Misztikus őszi jóslat, Félhomály*); Juhász Géza: *Báró Eötvös József regényírói munkássága* (Befejező rész); Olajos Mihály: *Vitáink margójára*; Bóna Júlia: *A magyar néprajzi gyűjtő-, kutatómunka kérdése nálunk 1949-től 1953-ig*; Krombholz Károly: *A vajdasági magyar zeneszerzők kérdéséről*; Bori Imre: *Oskar Davičo: Dal*; Bálint István: *Rudyard Kipling: A dzsungel könyve*; Lévy Endre: *Urbán János: Életjel*; (L): *Lapszemle* (Nova misao, Naša stvarnost, Književnost, Republika); *Jegyzetek*. Képek: Milan Konjović.

Olajos Mihály azt taglalva, hogy miért kevés a vita a folyóiratban és a közéletben, így vélekedett: „Köztudomású, hogy társadalmi életünk demokratizálódásának alapelvei, amelyek irányában az elmúlt két és fél év folyamán oly gyökeres fordulat történt országunkban, teljes mértékben érvényesek a mi vajdasági közéletünkre, a magyarok társadalmi és kultúrelétére vonatkoztatva is. Ennélfogva nem tárgyi, hanem szubjektív tényezők, a kultúrmunkásainkban, közéleti embereinkben és a közöttük kialakult viszonyokban – tehát magunkban – még fellelhető hibák és fogyatékoságok azok, amelyekben az elevebb, egyben termékenyebb viták akadályát látom. [...] Még mindig előfordul, hogy a vitára felszólítottak egy része ahelyett, hogy szabadon fogalmazná meg a maga véleményét, inkább azt találgatja minden lehető-lehetetlen jeltől, vajon milyen a vezetés

álláspontja az illető kérdésben, mit gondolnak a legbeavatottabbak, és nem is szólalnak meg addig, amíg nem csatlakozhatnak valamelyik magasabb rangú mondásához. Mások pedig, akiknek van ugyan saját véleményük, de az nem egyezik a kommunisták szervezete, illetőleg a vezetés hivatalosnak vélt álláspontjával, de akik »csatlakozni« se tudnak csak úgy, meggyőződés nélkül – egyszerűen nem nyilatkoznak. Félnék kimondani, amit gondolnak. Derítsük ki, hogy elfogadható okkal-e, vagy a nélkül.¹ Az általa az 1848-as magyar forradalom és szabadságharc megítéléséről kezdeményezett vita (> 1953. március 8.) kérdéseinek egy részére megadta a választ.

1. *Hid*, 1953. 2. 119–125.

1953. március 1.

Miután a *7 Nap* szerkesztősége Újvidékről Szabadkára költözött, megjelent az első Szabadkán szerkesztett szám.¹

1. EM, 202., 269.

1953. március 4.

A Belgrádi Rádió magyar adása bement, hogy a moszkvai rádió külföldi adásai hajnalban közölték Sztálin betegségét: „Totalitárius államról van szó, egy központi tekintély halála nem maradhat következmények nélkül. Logikus tehát, hogy Sztálin halála után bizonyos hézag következik be a Szovjetunióban. Nem lehetetlen hatalmi harc sem, ha kiéleződik az ellentét egyes személyek vagy csoportok között.”¹

1. Vámos György: „Mit ér a szó most?” Rádióműsorok Sztálin haláláról. *Beszélő*, 2003. 3.

1953. március 5.

A következő napi hivatalos bejelentés szerint ezen a napon halt meg Joszif Visszarionovics Sztálin, aki Lenin 1924-ben bekövetkezett halála után a Szovjetunió, majd a világháborút követően a megszállt kelet-európai államok teljhatalmú

ura, a kommunista diktátor mintája volt. Halálát követően enyhült Jugoszlávia viszonya a Tájékoztató Irodá-s országokkal, így átmenetileg Magyarországgal is.¹

1. Korabeli rádióhírek szerint az USA vezető orvosai az addigi jelentések alapján megállapították, hogy Sztálin akkor már két napja halott volt. Lásd Vámos György: „Mit ér a szó most?” Rádióműsorok Sztálin haláláról. *Beszélő*, 2003. 3.

1953. március 8.

Farkas Nándor a *7 Nap*ban az 1848-as magyar forradalom megünneplésével kapcsolatban kijelentette: „március 15-ét nem kell és nem is szabad (nem a hatóság miatt) ünnepelnünk,” mert „a magyar dolgozóknak ma nincs mit ünnepelniük a burzsoá demokratikus forradalom győzelmén”. Olajos Mihály a *Hid* 5. számában (> 1953. május) kifejtette ellenvéleményét. Ebből vita kerekedett, amelyben Varga László (> 1953. július), Olajos Mihály (> 1953. augusztus), Bálint István (> 1953. augusztus) és Sztáncsics András (> 1953. október) vett részt. Ekkor a szerkesztőség lezártnak nyilvánította a vitát a témával kapcsolatos értekezletet beharangozva, aminek megszervezésére nem került sor. Farkas Nándor többet ez ügyben nem szólalt meg nyilvánosan, de a vitával kapcsolatos álláspontja megismerhető a Sinkó Ervinnek írt leveléből (> 1953. augusztus 20.).

1953. március 13.

A *Magyar Szó* írta: „Mint már több ízben jelentettük, a zombori Petőfi Sándor kultúregyesület irodalmi estet és könyvnapot készített elő, amelyet a közbejött technikai akadályok miatt eddig négyszer el kellett halasztani. Hosszas előkészületek után az irodalmi est most végleges időpontot nyert: szombaton, március hó 14-én tartják meg a zombori magyar kultúregyesület helyiségében. Bevezetőt mond Herceg János, a jugoszláviai magyar irodalom időszerű kérdéseiről B. Szabó György főiskolai tanár tart előadást,

föllépnek: Ács [Kovács] Károly, Csépe Imre, Gál László, Laták István, Majtényi Mihály, Sulhóf József, Szirmai Károly.”

A *Magyar Szó* beszámolójából megtudjuk, hogy azokban a napokban három magyar nyelvű színházi bemutató is esedékes volt: a magyarcsernyei Ady Endre kultúregyesület a *Házi tücsök* című színdarab, a zentai műkedvelők pedig a *Mélyek a gyökerek* című dráma bemutatására készültek. Különösen fölkapott volt annak idején Nušić *Doktor* című vígjátéka, ennek bemutatására egy időben készült a másik zentai színjátszó csoport meg a topolyai Népszínház is.

1953. március 15.

Az 1848-as forradalom évfordulója alkalmából a *Magyar Szó* részleteket közölt Petőfi Sándor naplójából. Sinkó Ervin *Seregtelen vezérek országa* címmel az 1919. évi magyar kommunévfordulójára emlékezett, satirikus rovatában pedig Sztálin halála kapcsán Magyarzó Pistike (Gál László) arról elmélkedett, hogy „meghalt a legnagyobb magyar”. A K. I. zentai olvasóhoz intézett szerkesztői üzenetből megtudjuk, hogy „*Johanna őszentsége* című folytatásos regényünket nem Herceg János fordítja, mint újévi számunkban bejelentettük. Herceg János a hetedik folytatásig fordította csak. Fordítási megbízásától azzal az indoklással állt el, hogy a könyv nem felel meg irodalmi szempontjainak, s ezért nem fordítja. A hetedik folytatástól Majtényi Mihály író fordításában közöljük Rhoidis könyvét. A *Johanna őszentsége* egyébként nem regény, tehát nem szépirodalmi mű, hanem egyszerű krónika, amely azonban éles fényt vet az akkori idők társadalmi viszonyaira és az egyházi körök életére”.

A pancsovai Petőfi Sándor MKE színjátszói bemutatták a *Piros rózsák* című színművet.¹

1. Földessy összeáll. 1972, 56.

1953. március 17.

A *Magyar Szó* részletesen beszámolt arról, hogy „Novi Sadon, a Munkásotthon kistermében megkezdte munkáját a tartományi földmunkások szakszervezetének évi értekezlete. A gyűlésen részt vett Emil Kevrešan, Jugoszlávia földmunkás-szakszervezeti tanácsának elnöke, Dušan Sekić, a tartományi szakszervezeti tanács elnöke, Farkas Nándor, a Magyar Kultúr tanács elnöke, Žika Tadić, a tartományi szakszervezeti tanács tagja és mások. A munkaelnökség megválasztása után Csöke Dezső, a vajdasági földmunkás-szakszervezet tanácsának titkára beszámolt a tavalyi munkáról, amelyet vita követett”.

1953. március 20.

Vajdaság Képviselőháza meghozta Vajdaság Autonóm Tartomány Statútumát, amelynek 2. szakasza szerint „a tartományi szervek autonóm jogkörük betöltése során gondot viselnek a tartományban élő nemzetiségek közötti testvériség és egység fejlesztéséről és megszilárdításáról és a nemzeti kisebbségek alkotmányos jogainak megvalósulásáról”. 5. szakaszában pedig kijelenti, hogy „a nemzeti kisebbségek nyelvhasználatuk jogát és védelmét is élvezik”, de a korábbival ellentétben már nem tartalmaz rendelkezést a bíróságok előtti eljárás nyelvről.

1953. március 30.

A Szövetségi Végrehajtó Tanács rendeletet¹ hozott a termelő parasztszövetkezetek tulajdonviszonyairól és átszervezéséről, amelyet Jugoszlávia Képviselőháza határozatával² megerősített. A mezőgazdaság átalakítása terén a második világháború után létrejött szocialista országok mindegyike a kollektivizáció útján indult el, lemásolva a kolhozrendszer szovjet mintáját. Jugoszláviában ez az időszak 1946-tól 1953-ig tartott, és a kooperáció modelljére való áttérés (1953–1957) kezdetét a nevezett rendelet jelentette. Ezt követően megszűnt a parasztok erőszakos szövetkezetbe terelése, viszont a ter-

mőföld hatékony megmunkálásához szükséges eszközök – amelyekkel „szolgáltatást” nyújtottak a parasztnak – az állam tulajdonában és ellenőrzése alatt maradtak, az átalakult szövetkezetek pedig kereskedelmi funkciót láttak el. Ugyanakkor már > 1953. május 22-én az addigi, nemzetközi viszonylatban alacsony földmaximumot a felénél kevesebb, 10 hektárra csökkentették. Az azon felüli termőföld (mintegy 270 000 hektár) kisajátításával megkezdődött az állami mezőgazdasági birtokok létrehozása, a szövetkezetek pedig 1976-tól a kombinátok társultmunka-alapszervezetei lettek. A politikai elit a szocialista nagygazdaság eszméjével csak 1988-ban szakított, amikor az alkotmánymódosítás eltörölte a földmaximumot.

1. Uredba o imovinskim odnosima i reorganizaciji SRZ. SL FNRJ, 1953/14.; DERV, 203.; Petranović, Zečević, 1032–1034. – 2. SL FNRJ, 1953/23.

1953. március 31.

Népszámlálást tartottak Jugoszláviában. A végleges eredményeket csak 1958-tól, a népesség nemzetiségi összetételére vonatkozókat pedig 1959-ben tették közzé. Ezek szerint a Vajdaság 1 712 619 lakosának 51%-a volt szerb (1948-ban 50,6%), 7,5% horvát (8%), 4,3% szlovák (4,3%), 3,3% román (3,6%), 1,3% ruszin (1,3%), tehát a közzétett adatokban szinte alig volt változás. A 435 345 magyar nemzetiségű a tartomány népességének 25,42%-át tette ki (1948-ban 25,8%). A Vajdaság területét az akkori közigazgatási beosztás szerint 25 járásra és 3 városra osztották, ezek közül a magyarok abszolút többségben voltak Zenta városban (83,9%), valamint a Topolyai (73,9%), az Óbecsei (55,1%) és a Törökkanizsai (53,2%) járásban. Az átszervezés folytán a magyarok 41%-a került olyan közigazgatási egységbe, amelyben a lakosság többségét képezte, ez az arány 1948-ban 37,8% volt.

Szabadkán a magyarok (47%) és a szerbek (10,6%) aránya nem változott lényegesen, viszont a horvátok aránya az 1948. évi 40,7-ről

34,4 százalékra csökkent. Megjelent viszont e népszámláláson a magukat jugoszláv nemzetiiségűeknek vallók kategóriája. A tartományban belőlük akkor még alig tízezer volt (a népesség 0,6%-a), Szabadkán viszont arányuk már akkor a tartományi átlag tízszerese (5,6%).¹ > 1948. március 15.

1. *Popis stanovništva 1953. Knjiga VIII. Narodnost i maternji jezik. Podaci za srezove prema upravnoj podeli u 1953 godini.* Beograd, 1959, Savezni zavod za statistiku.

1953. március

A *Híd* 3. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Budapest első vörös napja; Ács Károly verseskötetéből (Vágy, Szavak, Búcsú a barna szobától, Indulás előtt)*; Németh István: *A nádipálca*; Fehér Ferenc: *Jobbágyok unokái* (Részlet); Kvizimodo Braun István: *Csodálatos aratás*; Sulhóf József: *A tavasz besurran*; Ivan Ivanji: *Vonatok* (Ford. Ács Károly); Stevan Raičković: *Leány, Ráeszmélés, Füvek éneke* (Ford. Pap József és Sáfrány Imre); Krombholz Károly: *Lányi Ernő*; Reményi József: *Amerika irodalma*; Majtényi Mihály: *Kidőlt a májusfa* (Sulhóf József népszínműve); Bori Imre: *Stefan Zweig: Tegnapi világ*; Bori Imre: *Bora Stanković: Gúzsba kötött élet*; (L): *Lapszemle (Nova misao, Svedočanstva, Krugovi, Književnost, Letopis)*. Címlap: Lányi Ernő (fotó). Képek: Sáfrány Imre, Bob Emil.

1953. április 13.

A Vajdasági Magyar Kultúratanács titkársága elfogadta a magyar nyelv és irodalom tanításának programtervezetét, és felhívta a közéleti, kultur- és tanügyi dolgozókat, hogy a tervezet körüli vitában minél többen vegyenek részt. A dokumentumot az általa 1953 januárjában megalapított Nyelvi és Irodalomtörténeti Bizottság dolgozta ki.

1953. április 19.

Temerinben a Temerini Sportklub bemutatta Dickens *Copperfield* Dávidjának színpadra alkalmazott változatát Titz József rendezésében.¹

1. Ádám 2010, 77.

1953. április 25.

A Magyar Irodalmi Társaság megtartotta évi közgyűlését, amelyen „a tagoknak több mint a fele vett részt, az ülés iránt nagy volt az érdeklődés, annál is inkább, mert megelőzően vita volt a sajtóban és a rádióban az Irodalmi Társaság szerepéről és munkájáról a vajdasági magyar irodalom aktivitása körül”. Majtényi Mihály elnöki beszámolójából: „Aki alkot, az jól tudja, hogy egy korszak határkövénel felragadhatjuk a zászlót, amely immáron »nem bot és vászon«, hanem valóban zászló. Felvehetjük a jelszót, sőt magát az ütemet, de nehezen tesszük le a korszak határkövénel a régi életterhet. A tudásnak, átélésnek és tapasztalásnak azt a ballasztját vagy kincsét – mert lehet ez is, az is –, amelyet az egyén magával cipelt a régi nemzedékből. De tovább megyek: nemcsak hogy mi nem tehetjük le, még a fiaink is nehezen, hiszen az a szellemtár, amelyet a múlt századai összehordtak, eleven életet él régi könyvek és könyvtárak garmadának lapjain; az mindig sugároz jót-rosszat. Az ember azt hinné, hogy a jó és a rossz között könnyű a válogatás. Könnyű, ha a rossz és a hibás egységes egészben, egészként jelentkezik, de nehéz, ha bele van szöve a sorok közé, a betűk közé és – a lelkekbe.”

A vitában – a *Híd* 5. számának beszámolója szerint – „a felszólalók egy része nehezményezte, hogy az Irodalmi Társaság ügyeit jórészt kívülről jövő kezdeményezéssel irányították. [...] Érdekes volt az az álláspont, amely nagyobb önállóságot követel a Társaságnak, sőt teljes elszakadást a Magyar Kultúrntanácstól, ez a nézet kisebbségben maradt, a felszólalók többsége ellene nyilatkozott, éppen úgy, mint a *Híd* elválásának a Testvériség–egység Könyvkiadó Vállalattól. Anyagi és más konkrét okok miatt

erről jelenleg nem lehet szó”. A közgyűlés titkos szavazással új vezetőséget választott, amelybe a következők kerültek: Majtényi Mihály, Gál László, Herceg János, Rehák László, B. Szabó György, Olajos Mihály, Fehér Ferenc, Kovács [Ács] Károly és Major Nándor.

1953. április 28.

A Magyar Irodalmi Társaság > **1953. április 25-én** megválasztott új vezetőségének első ülésén elnöknek Herceg Jánost, alelnöknek Gál Lászlót, titkárnak Major Nándort választották meg. Úgy döntöttek, hogy rendszeres klubnapokat szerveznek az írók és újságírók újvidéki klubjában.

1953. április

A *Híd* 4. számának tartalma: Boris Zihlerl: *Az egzisztencializmus és társadalmi gyökerei*; Gál László: *A művészet rehabilitálása*; Thurzó Lajos: *Tavaszi Jánoska elindul* (Részlet); Szirmai Károly: *Szomszédok*; Gál László versei (*Tavaszi, Ha verset írnék*); Reményi József: *Amerikai utca*; Komáromi József Sándor: *Szatírák ezerkilencszáz-harminckilencből*; Bálint István: *Petőfi*; Farkas Nándor: *Gondolatok a Népoktatás topolyai vitája alkalmából*; Laták István: *Színpad a tanyaudvaron*; Klein Hugo: *Debreczeni József Forgószél című drámája*; Lévy Endre: *Shakespeare-bemutató a szabadkai Népszínházban*; Sztáncsics András: *Valami új a nap alatt*; Bori Imre: *A születés pátosza* (Ács Károly: Kéz a kilincsen); (L.): *Lapszemle* (Nova misao, Književnost, Krugovi, Pogledi, Letopis, Mlada kultura). Képek: Jovan Gostović, B. Szabó György, Milorad Balać.

A folyóiratban Gál László kemény bírálatot mond a magyarországi művészetekben burjánzó Rákosi-kultuszról: „Hiszen ő a párt! – írta Rákosi-ról Máté György a Magyar Írók Szövetségének folyóiratában (*Csillag*), és azt is írta, hogy »irodalmunkon a sor, hogy többet merítsen (Rákosi) műveinek tárházából. És, hogy ábrázolja a nagyszerű hőst, akiről írni az alkotó legszebb feladata – Rákosi elvtársat magát...« És mert ember a

művész, az író is, aki lakik, eszik és öltözködik, és mert a házigazda is Rákosi és a vendéglős is és a textilgyáros is – a művész és az író fényképezi, festi és írja »Rákosi elvtársat magát«, a csecsemő Rákosit, a húszéveset, a jelentéseket fogadót, a harcost és a szónokot: mindig Rákosit, csak Rákosit – hiszen ő a párt, és a párt az ország, és Rákosi a magyarság.”

Ugyanebben a számban Farkas Nándor a *Népoktatás* című folyóirat szervezésében Topolyán több mint száz tanügyi munkás részvételével megtartott vita kapcsán írta: „A beszámoló egyes részleteiben bírálta a *Népoktatás* szerkesztőbizottságának egyes tagjait, de különösen B. Szabó Györgyöt. Véleményem szerint a bírálatnak helye van, és nem az a baj, hogy bárkit vagy konkrétan B. Szabó Györgyöt érintette, hanem sajnálatos az egészben az, hogy nem elvi síkon mozgott és ezáltal személyi torzalkodás jellege volt. A Novi Sad-iak védve B. Szabó Györgyöt szerintem inkább az elvi síkon maradtak (különösen Jánosi Gábor és Brunet Elemér), mint a beszámoló. Itt bennünket a kérdésnek különösen az az oldala foglalkoztat, hogy már ott a helyszínen és a találkozó után is az a vélemény alakult ki, hogy íme, a Novi Sad–szabadkai ellentét a *Népoktatás* vonalára is áttolódott. Ez a vélemény a beszámoló és a vita alapján született meg az emberekből. Ilyenkor ellentétről a valóságban szó sincs, ha elvi síkon mozgunk, és nem osztjuk az embereket Novi Sad-iakra és szabadkaiakra. Azonkívül meggyőződésem, hogy sem a szabadkai, sem a Novi Sad-i kultúrmunkások többsége nem így néz a dolgokra, és az elvi álláspontokat nem helyettesíti a kicsinyeskedéssel és a lokálpolitikával. Sajnálatos jelenség azonban az, hogy egyes kultúrmunkások Szabadkán valóban igyekeznek ilyen ellentétet fölfedezni, melengetni, és annak elvi igazolást találni. A közelmúltban kultúréletünk némely kérdésében ezek az emberek abból indulva ki, hogy mivel Szabadka nagyobb mértékben a magyarság központja, mint Novi Sad, ezért ők

inkább képviselői a magyarság érdekeinek, mint a Novi Sad-iak. Szabadka magyar jellegét senki sem veszélyezteti ma, és ezért ez valószínűleg még a régi Jugoszláviából eredő – akkor részben igazolt – bizonyos idegenkedő felfogás maradványa ezeknél az embereknél a »szerb Novi Saddal« szemben. Ennek alapján jelentkezett némelyeknél az az állítólagos ellentét Szabadka és Újvidék között, amely szerintük abban jut kifejezésre, hogy a Novi Sad-iak háttérbe szorítják a szabadkaiakat, egyes intézményeknek (konkrét esetben a *Népoktatás* szerkesztőségének) Szabadkán kellene lenni...”

1953. május 9.

Jugoszlávia vegyes bizottsági tárgyalásokat javasolt Magyarországnak a határc incidensek megszüntetése érdekében.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-18-1956a.

1953. május 15.

Umek Miklós az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „Ez év januárjában komoly lépésre határozták el magukat a Novi Sad-i Svetozar Marković kultúregyesület tagjai: magyar operettegyüttest akartak alakítani! Szándékukat sikeresen meg is valósíthatták, mert amint szertefutott a hír, hogy magyar operettegyüttes létesül, a színpad deszkáin sok sikert aratott régi műkedvelők elsőnek jelentkeztek a kultúregyesület újonnan létesített operettesztályaiba. A színpad utáni régi vágy új tüzet gyújtott szívükben, és lelkesen hozzáálltak egy komoly operettegyüttes létesítéséhez. Kápmájér Ferenc, Lépes Mária, Teleki Júlia, Paskó Mihály és a többi régi műkedvelő ismert neve a fiatalokra is vonzólag hatott, és komoly ígéretet képezett, hogy az operettegyüttesnek szép távlatai lesznek. Így Gubik Mária, Kukucs Olga, Fülöp Ida, Klájn Péter, Kovács Ferenc s a többi tehetséget érző fiatalok csakhamar megtalálták helyüket az együttesben. Ma már az együttes 43 tagot számlál. De nem ez a szám, hanem

az együttes tagjainak komoly tehetsége ígér az operettosztálynak szép jövőt. Jelenleg Schubert *Három a kislány* című 3 felvonásos operettje bemutatására készülnek. [...] A bemutatót e hó 31-én tartják meg a Szerb Népszínházban. Az operett nagy érdeklődést keltett nemcsak Novi Sadon, hanem egész Vajdaságban is. Eddig már 11 meghívást kaptak vendégszereplésre. Így a bemutató után körútra indulnak nemcsak Bácskába, hanem Bánátba is, ez alkalommal Pančevón, Debelyacsán [Torontálvásárhely] és a többi bánáti városban vendégszerepelnek majd. Minden valószínűség szerint a körút végén Belgrádban is föllépnek”.

1953. május 16.

Gál László az Újvidéki Rádió *Vidám estjében* a magyar országgyűlési választások előestéjén: „Holnap, kedves hallgatóink, holnap szavaz Magyarország, természetesen egészen demokratikusan szavaz, ami azt jelenti, hogy aki akar, az Rákosira szavaz, aki nem akar, az nem szavaz, nemcsak holnap nem szavaz, de évekig nem szavaz, esetleg soha többé nem szavaz.”

1953. május 22.

Jugoszlávia Képviselőháza törvényt hozott az össznépi vagyon mezőgazdasági földalapjáról és a föld mezőgazdasági szervezeteknek juttatásáról,¹ amelynek értelmében a földművesektől kisajátították mezőgazdasági földterületük háztartásonként 10 hektár feletti részét azzal, hogy egyes háztartások – meghatározott feltételekkel – maximum 15 hektárral rendelkezhetnek. Jugoszláviában már az addig érvényes, 25-35 hektáros földmaximum is rendkívül alacsony volt a többi kelet-európai országhoz képest (Romániában 50, Magyarországon 57, Kelet-Németországban és Lengyelországon 100, Csehszlovákiában 250 hektár).² A kisajátított földet kizárólag a szocialista szektornak juttatták megalapozva a társadalmi tulajdonban lévő mezőgazdasági kombinátok későbbi kifejlesztését.

Ugyanaznap Jugoszlávia Képviselőháza meghozta a vallási közösségek jogállásáról szóló törvényt.³ Ez elvben biztosította a templomi istentiszteletek és a hitoktatás szabadságát, egyben a lelkészek állami nyugdíjintézetekbe való felvételéről is gondoskodott, és semmiféle nyilvántartásba vételtől vagy engedélyezéstől nem tette függővé a felekezetek működésének szabadságát. A törvény szerint a polgárok szabadon alapíthattak egyházi közösségeket, amelyek jogi helyzete megegyezett a már működő egyházakéval, és jogi személyiséggel rendelkeztek. Azt is kimondta, hogy „Minden egyházi közösség vallásos tárgyú műveket jelentethet meg, és terjesztheti azokat. Az egyházi kiadványokra a nyomdákra és könyvkiadásra vonatkozó törvény érvényes”. A gyakorlatban azonban a pártállam a törvény meghozatala után is számos intézkedéssel nehezítette, és állandó megfigyelés alatt tartotta az egyházak működését. A törvény 1977-ig volt hatályban, amikor – az 1974-es Alkotmány rendelkezései alapján – a szinte teljesen azonos tartalmú szerbiai törvény lépett a helyébe.

1. Zakon o poljoprivrednom zemljišnom fondu opštenarodne imovine i dodeljivanju zemlje poljoprivrednim organizacijama. SL FNRJ, 1953/22., 1965/10. – 2. Nikola Gaćeša: *Agrarna reforma i kolonizacija u Jugoslaviji 1945–1948*. Novi Sad, 1984, Matica srpska, 113.; D. Arsić: *Poljoprivreda zemalja Istočne Evrope u posleratnom razvoju*. Beograd, 1960. – 3. Zakon o pravnom položaju verskih zajednica. SL FNRJ, 1953/22.

1953. május 31.

Az újvidéki Svetozar Marković szakszervezeti kultúregyesület magyar operettegyüttese bemutatta Schubert *Három a kislány* című operettjét.¹

1. ÚR, 1953. május 15.

1953. május

A *Híd* 5. számának tartalma: Majtényi Mihály: *Teremteni új nemzedéket. Részlet a Magyar Irodalmi Társaság közgyűlésén elhangzott beszámolóból*; Saffer Pál: *Utolsó vallomás* (Re-

gényrészlet); *Ács Károly műfordításai a század eleji orosz költészetből* (Majakovszkij, Jeszenyin, Hodászevics); Ivan Ivanji: *Gál doktor halála* (Regényrészlet); Csépe Imre: *Versek az Emlékövek című ciklusból*; Fehér Ferenc: *Három vers*; Mihai Avramescu: *Találkozás*; Olajos Mihály: *Levél Farkas Nándornak 1848-ról*; Ch. F.: *Egy fordítás jó és rossz oldalairól*; --: *Jegyzetek* [a Vajdasági Magyar Irodalmi Társaság közgyűlése]; Bori Imre: *Bogdan Čiplić: A róna fia*; Bori Imre: *Neorealizmus az irodalomban?*; (L.): *Lapszemle* (Nova misao, Republika, Književnost, Krugovi, Naša stvarnost, Letopis). Képek: Pechán Béla.

A folyóirat e számában Olajos Mihály: *Levél Farkas Nándornak 1848-ról* címmel válaszolt Farkas Nándornak a 7. Nap > 1953. március 8-i számában megjelent cikkére: „Én a történelem fénypontjait tudom látni mindazokban az eseményekben, amelyeknek végeredőjeként egy vagy több ország társadalma újabb olyan lépést tett meg fejlődésében, amellyel az összemérésig is előbbre haladt a magasabb társadalmi formák felé, közelebb került végső felszabadulásához – a szocializmushoz. Hol van az megírva, hogy a népek és az emberiség több évezredes fejlődési útjában az őstársadalomtól a kommunizmusig megbecsülésre és akár ünneplésre is méltó igazán nagy lépést csak azzal a legnagyobb, szocialista forradalmukkal tesznek, csak azzal a legsorsdöntőbbel, amikor a kapitalizmusból a szocializmusba lépnek? [...] Jövőre széles keretek között megünnepeljük az 1804-i első szerb felkelés 150. évfordulóját, amelynek évszáma köztársaságunk címerében is helyet kapott. Tőled vett analógiával azt mondhatnánk: mi ünnepelni valója van a szerbiai dolgozóknak ma a szerbiai burzsoá demokratikus forradalom győzelmén? Mondod-e ezt te magad is? [...] A magyar nacionalizmus, sovinizmus és reakciós nemzeti romantika elleni támadásodban – ami ellen mindig harcoltam, harcolok és harcolni fogok magam is – elhallgattad negyvennyolc nemzeti szabadságharcos vonatkozásait, »eltüntetted« belőle a tartozékát

képező haladó nemzeti romantikát is. Nándor, te nem a történelmi tényekből, hanem a napi politika néhány részben helyénvaló, részben véleményed szerint helyes jelszavából indultál ki, és az általad vélt szükségletek szerint helyes jelszavából indultál ki, és az általad vélt szükségletek szerint beskatulyázod a múltat. [...] Erős meggyőződés az is, hogy ma már itt, Vajdaságban, illetőleg Jugoszláviában sokkal mélyebb gyökeret fogott a magyarok, szerbek, horvátok és a többi nép testvéri összefogása, minthogy bármit is árthatna ennek, ha feltárjuk az olyan történelmi mozzanatokot is, amelyekben – olykor egyikük, máskor másikuk tudattalanul, de objektíve az ellenforradalmat segítve – egymást gyilkolták.” Van gyakorlati érve is: „A magyar dolgozóknak – és nem csak nekik – szükségük van arra a felismerésre, hogy a magyarok se voltak mindig csak a haladás fékezői...”

1953. június 3.

Az Újvidéki Rádió új műsort indított *Könyvbarátok negyedórása* címmel, amely az előző évben alakított Könyvbarátok Köre mozgalom népszerűsítését szolgálta. A célokat az első műsorban Majtényi Mihály foglalta össze többek között hangsúlyozva: „Nap mint nap érkeznek levelek a kiadóvállalathoz, amelyben magánosok a fokföldi bányásztól a kanadai farmerig és könyvkereskedők érdeklődnek könyveink iránt, s keresik a lehetőséget, hogy beszerezzék azokat. A világban szétszórtan élő magyarság ezzel új kultúrértékekhez jut. Külön büszkesége Jugoszlávia magyar kultúrmunkásainak, hogy ez a könyvkivitel jelentősen hozzá fog járulni ahhoz, hogy a külföldön élő magyarság magyar nyelvű könyveinken keresztül jobban megismeri, tisztábban fogja látni Jugoszlávia harcát és sikereit, amelyeket a szociális gondolat továbbépítésének és gyakorlati megvalósításának útján elért.” A műsor arról is beszámolt, hogy „A Testvériség–egység Könyvkiadó Vállalat mintegy másfél évvel ezelőtt megbízta B.

Szabó Györgyöt, a tanárképző főiskola literátor irodalomtanárát, hogy készítse elő új kiadásra Ady Endre összes verseit és adjon új értékelést a magyar forradalmi költészet viharadaráról. A nagy és felelősségteljes munka most készült el. B. Szabó [...] új, marxista szemszögből mutatja be Adyt, új, alapos értékelést ad a magyar költészet nagy triójának talán legérdekesebb tagjáról. Az új, az eddigieknél teljesebb Ady-kötet még az idén megjelenik”.

1953. június 12.

Kárpáti Tibor, a belgrádi magyar követség irodaigazgatója, a Jugoszláviában élő politikai emigránsok aktivitásának összefoglalása során úgy ítélte meg, hogy „Az összes ilyen emigráns szervezet között legaktívabb a magyar, a bolgár és az albán emigránsok szervezete”.¹

1. MOL XIX-J-1-j-20f-001511-1957.

1953. június 15.

A magyar kormány elfogadta a határincidensek kivizsgálására alakítandó vegyes bizottságról szóló jugoszláv javaslatot.¹

Szabadkán megkezdődött a vajdasági állandó színházak fesztiválja.²

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956. – 2. ÚR, 1953. június 12.

1953. július 13.

A Vajdasági Főbizottság Közoktatásügyi Osztálya elfogadta a magyar nyelv és irodalom általános és középiskolai tantervét. Megvalósítása céljából Palicson > **1953. szeptember 10–30.** között szemináriumot szerveztek a magyartanároknak.¹ > **1953. szeptember 21.**

1. Farkas Nándor levele Sinkó Ervinnek. 1953. augusztus 20. Sinkó Ervin levelezése II., 55.

1953. július 15.

Az Újvidéki Rádió közlése szerint „B. Szabó György író, a tanárképző főiskola tanára most rendezte sajtó alá Ady Endre összes verseit, amelyek az ősz folyamán jelennek meg a Testvériség–egység kiadásában. [...] A kötethez bevezető tanulmányt¹ is írt B. Szabó György. Ebben végigkíséri viszontagságos alkotói útján Adyt, majd így folytatja: [...] Számunkra a ma harcának – a szocialista forradalomért vívott harcunknak – eredményei és tartalma hozta közelebb az Ady-problémát és Ady líráját, de meggyőződésünk, hogy a szocialista forradalom gyakorlati harcának ideológiai eredményeiből következő fejlettebb módszer alkalmazásával majd egyre közelebb jutunk Ady költészetének és művészi eredményeinek, írói és emberi állásfoglalásának megértéséhez. Ady Endre összes verseinek ez a teljes kiadása Jugoszláviában jelenik meg. Nem véletlenül. Abban az országban, ahol az ember felszabadulásáért folytatott harc tanulságai előremutatnak, ott szükségszerűen új fényben dereng fel az eddig megtett fejlődés, a társadalmi múlt; Ady művészetét mi csak a maga teljességében értékelhetjük. Ady Endre újabb meghurcoltatása idején egy ilyen Ady-kiadás sajtó alá rendezése kötelességünk volt a nagy magyar költő emlékével szemben is. Ezzel a kötettel ünnepli a szabad magyarság Jugoszláviában Ady Endre születésének hetvenötödik évfordulóját!”

1. A tanulmány a kötetből kimaradt. Ennek körülményeit lásd Sinkó Ervin levelében (> **1953. szeptember 28.**) és B. Szabó György válaszában (> **1953. október 6.**).

1953. július 17.

Kárpáti Tibor, a belgrádi magyar követség irodaigazgatója a külügyminiszternek címzett jelentésében a magyar kormányban beállott változások jugoszláviai visszhangját összefoglalva kiemelte, hogy „Tito július 10-én az amerikai újságíróknak adott válaszában azzal dicsekedett,

hogy »ők már régebben megjósolták ezeket a változásokat«, [...] azt is állítja, hogy a magyarországi változások Jugoszlávia belső fejlődésének a következményei. Ezzel azt akarja mondani, hogy Magyarországra hatással volt Jugoszlávia politikája és rendszere”. Közölte: „A felektől úgy értesültem, hogy Újvidéken a magyarok örülnek a magyarországi eseményeknek, mert remélik, hogy a két ország között javulni fog a viszony. Állítólag az újvidéki belügyi osztály egyik tisztviselője nem hivatalosan azt jelentette ki, hogy Magyarországra való látogatási beutazásokkal várjanak egy évet, mert addig minden kérdés tisztázódni fog és a látogatások újból lehetségesek lesznek. Viszont ha valaki véglegesen akar Magyarországra menni, a jugoszláv hatóságok semmilyen akadályt nem fognak gördíteni. Ez bizalmat keltett az emberekben, és habár a változások lényegét nem ismerik reménykednek a viszony javulásában”. Jelentését így zárta: „A lényeg viszont az, hogy a rágalomhadjárat nem csökkent, sőt egyes esetekben (mint a jelenlegi esetben is) fokozódott. Azt lehet látni, hogy a békepolitikánkat gyengeségünknek vélik és a titóizmus győzelmeként állítják be.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-5b-001540-1953.

1953. július 22.

Az Újvidéki Rádió szerkesztője szerint „A munkásönigazgatás nemcsak gazdasági életünkben jelent mélyenszántó, új forradalmi utat, hanem új utakat jelöl ki kultúréletünk síkján is. Ennek az úttörő munkának ragyogó példáját szolgáltatta a Građevinar újvidéki építészeti vállalat, amely július 11-én kelt levelében a következőket közölte a Testvériség–egység Könyvkiadó Vállalat munkaközösségével: Vállalatunk munkástanácsa 1953. július 6-án tartott ülésén elhatározta, hogy az 1952-ben megvalósított fizetési alap többletéből többek között bizonyos mértékben támogatja irodalmunkat is. A munkástanács az ülésen úgy határozott, hogy vállalatuknak hozzájárulás címén felajánl 100 000 dinárt

egy tetszés szerint megválasztott mai magyar író vagy írók könyvének, illetőleg könyveinek kiadására”.

1953. július

A *Híd* 6–7. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (1. rész); Fehér Ferenc: *Álom a dülöutak szélén*; Szirmai Károly: *Látogatás a mesternél*; Nyíri Éva versei (*Ácsok, Hírmondó, Babszem*); Major Nándor: *A kuqlipályán*; Reményi József: *Ablakmosás, Nem mindig én szólok a versben*; Kvazimodo Braun István: *Könnyelmű fráter*; R. Tošović – Sáfrány Imre: *Hiába* (Műfordítások illusztrációkkal); Boris Zihert: *Az egzisztencializmus és társadalmi gyökerei* (Befejező közlemény); Urbán János: *Eperszedők hajnala*; Majtényi Mihály: *Rigómező*; Stadler Aurél: *Kosztolányi*; Varga László: *1848 és mi*; Herceg János: *Válasz*; Bóna Júlia: *Szlavóniai magyar népballadák*; Lévy Endre: *Színpadi játék Palicson*; Sárosi Károly: *Fehér Ferenc: Jobbágyok unokái, Mikszáth Kálmán: Különös házasság*; Bori Imre: *Sinkó Ervin: A mi második forradalmunk, Dobrica Ćosić: Majd megvirrad már; Lapszemle* (Umetnost, Nova misao). Képek: Bezeredy Lajos, Sáfrány Imre.

Varga László is bekapcsolódott Farkas Nándor és Olajos Mihály vitájába, ami arról folyt, hogy meg kell-e ünnepelni az 1848-as forradalom évfordulóját. Ő Olajos Mihálynak a megünnepelést támogató, a *Híd* 1953/5-ös számában kifejtett álláspontja ellen érvelt: „A jugoszláviai magyarok nemzeti szabadságának és egyenjogúságának megvan a szilárd anyagi és politikai alapja. Hát mire fel ringassuk akkor magunkat illúziókban, minek táplálkozunk a nemzeti romantika emlőjén, amikor az ma nem előre, hanem csak és kizárólag hátrafelé tol bennünket? Ez a hátrafelé pedig nem jelent semmi mást, mint a jugoszláv szocialista egyetemességgel szembehelyezni a magyar egyetemességet, ami ma előbb-utóbb egy akolba terelne bennünket akár a Rákosi-féle kominformizmussal, akár a

Horthy- vagy Szálasi-féle félfudokapitalista és fasiszta, nyilas, nyugati emigráns reakcióval.” Majd leszögezte: „1848 megünneplésének az erőszakolása – aminek melleleg dolgozó tömegeink körében itt Vajdaságban semmilyen mélyebb gyökere nincs (hacsak a Kossuth-nótás idealizálást nem vesszük) –, a népek testvéri összefogása helyett inkább nemzeti, tehát káros és nagyon el kellene gondolkodni azon, hogy érdemes-e érte sikraszállni.” > **1953. március 8.**

1953. augusztus 7.

Braun István Szabadkáról küldött beszámolót az Újvidéki Rádióknak arról, hogy hol nyaralnak a színészek. Sántha Sándor elmondta neki: „megkezdem az Újvidéki Rádió színeszgardájának a szervezését. [...] Aztán esetleg megszervezzük az újvidéki magyar színházat is.”

1953. augusztus 8.

Kárpáti Tibor, a belgrádi magyar követség irodagazgatója a külügyminiszternek címzett jelentésében az állam és az egyházak viszonyáról beszámolva közölte, hogy „a szövetségi Népszkupstina május 20-án fogadta el az egyházak jogi helyzetét szabályozó törvényt, [...] egyes egyházak vezetői az újságírók előtt megelégedésüket fejezték ki, hogy végleg rendeződik a viszony az állam és az egyházak között. [...] Ágoston Sándor református püspök, továbbá Pintér Sándor, a baptista egyház elnöke és Lehotszki Leopold az egyház titkára, valamint Gyuro Szebele és Paula Mojzis a Metodiei egyház vezetői szintén megelégedettségüket fejezték ki az állam és az egyházak közötti viszony rendezése miatt”. Beszámolt arról is, hogy a Népszkupstina május 22-i ülésén Ranković kijelentette, hogy a katolikus egyház képviselőin kívül minden más egyház képviselői örömmel fogadták az egyházakkal kapcsolatos törvényt, és hogy „a katolikus püspökök nemcsak, hogy nem akarnak tárgyalni az állammal, hanem ellenséges propagandát

folytatnak az állam ellen. Egyben említette, hogy a börtönökben folyó év februárjában 161 katolikus pap volt”. A más egyházak soraiban is jelentkező ellenállás eseteinek ismertetése után jelentése végén leszögezte: „A fenti esetek bizonyítják, hogy az egyházak jogi helyzetét szabályzó törvény meghozatala után az állam és az egyházak közötti viszony nem javult, hanem rosszabbodott, és az ellentétek sokkal élesebben kerültek napvilágra.”¹

1. MOL XIX-J-1-j-5c-00573-1953.

1953. augusztus 20.

Farkas Nándor levele¹ Sinkó Ervinhez: „A napokban határozott a Közoktatási Tanács két fakultás felállításáról Novi Sadon még a következő iskolaév kezdetén. A két fakultás a következő volna: mezőgazdasági és bölcsészeti. [...] A bölcsészeti fakultáson a következő katedrák működnének: a jugoszláv irodalom és nyelv katedrája, a germán katedra, a történelem, a matematika és fizika katedrái, valamint a magyar nyelv és irodalom katedrája. [...] A legnagyobb kérdés a káderkérdés. A szerb elvtársak itt majd-majd nem akarják elhinni, hogy nincs egy becsületes ember se a katedrára. Akik vannak, nem jöhetnek számításba, és nem is nagyon vannak. Szabadkán van Balázs Piri (másik nevét nem tudom),² aki a magyar irodalom tanára a magyar tanítóképzőben, azonban képzettségénél fogva, valamint a magatartása is olyan, hogy nem jöhet számításba. És nincs is más senki. A fiatalok közül itt van Szabó György, azonban nagyon gondolkozunk. [...] Éppen az a baj, hogy Szabó György körül vagy mellette a főiskolán nem nevelkedett ki senki az alatt a néhány év alatt. A mi számunkra a magyar nyelv és irodalom katedrája nemcsak a tanárok kiképzése a középiskolák felső osztályai számára. Ez nem is olyan fontos kérdés, habár ez is égető, mivel nincsen egyetemi végzettséggel bíró magyar irodalomtanárunk. [...] Véleményünk szerint sokkal fontosabb a társadalmi

szerepe a katedrának vajdasági magyarságunk és jugoszláviai közéletünkben. Hogy itt mennyire rosszul állunk, és hogy a különféle ferdeségek, magyarkodó és izolációs törekvések mennyire felszínre kerülnek, azt hiszem, az elvtársnak nem kell bizonygatnom. A két-három évvel ezelőtt lefolyt *Híd* ifjúsági száma körül kirobbant vita is, azonkívül azóta egész sor kérdésben jelentkező elhajlások, a jugoszláv egyetemesség negálása és helyette a különféle kisebbségi magatartás szinte állandóan az óvatosságra int bennünket a magyar katedra megnyitása körül. A most folyó 1848 körüli vita is ezt az óvatosságot húzza alá. Olajos álláspontjai majd-majd fölnyitották az összes sovíniszta szelepeket, és a leglehetősebb emberek, a kispolgárok védik tőlünk 1848-at, mintha mi ellene volnánk, és mintha mi lebecsülnénk, csupán az ünneplés ellen foglaltunk állást, amelyet Olajos az előbbi években igen-igen szorgalmazott. Ilyen viszonyok között fölemelni az egyetemi katedra piedesztáljára Szabó Györgyöt vagy hozzá hasonlót, nagyon, de nagyon félős dolog, olyan következményei is lehetnek, amiket mi pillanatnyilag nem is látunk. Ezért vagyunk mi nagyjából a katedra megnyitása ellen pillanatnyilag. Később majd meglátjuk. Pályázatot írtunk ki az 1952–53-ös iskolaévben érettségizettek számára a bécsi egyetemre. Ez is veszélyes, azonban megpróbáljuk. Mindössze hét ösztöndíjról van szó. [...] A viszontlátásig sokszor üdvözljük az elvtársat és kedves feleségét mindnyájan a Novi Sad-i »bandából«. Sóti szerint.”

> 1953. március 8.

1. Sinkó Ervin levelezése II., 54–57. – 2. Aladár.

1953. augusztus 28.

A magyar és a jugoszláv kormány képviselői Baján egyezményt írtak alá a határc incidensek megelőzésének és kivizsgálásának módjáról.¹

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-18-1956.; MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956.

1953. augusztus 29–30.

A topolyai Járasi Magyar Népszínház együttese a Petőfi Sándor kultúregyesület meghívására Újvidéken vendégszerepelt. 29-én Ljubinka Bobić vígjátékával, a *Bló családdal*, 30-án pedig a *Drága Ruth*tal léptek a közönség elé.¹

2. ÚR, 1953. augusztus 28.

1953. augusztus

A kanizsai kenyérünnepen könyvvásárt és irodalmi estet szerveztek. Lényegében ez volt a következő évtizedek során évente megszervezett Kanizsai Írótábor első rendezvénye.

A *Híd* 8. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (2. rész); Miroslav Krleža: *Nyitott sír fölött bús gyülekezet* (Ford. Ács Károly); Csépe Imre: *A bosszú*; Dési Ábel: *A valóság nyomában*; Esad Mekuli: *A siptár irodalom fejlődése hazánkban*; Ernst Lissauer: *Verse*k (Ford. Vörösvári Vilmos); Fejtő Ferenc: *Milyen legyen egy társadalomtudományilag megalapozott magyar irodalomtörténet?*; Majtényi Mihály: *Petőfi délszláv földön*; Olajos Mihály: *Apelláta az olvasóhoz*; Bálint István: *Még egyszer 1848-ról*; Ács József: *Képbemutató a Zentai Művésztelepen*; Majtényi Mihály: *Egy pályázat eredményei és tanulságai*; B. Szabó György: *Lőrinc Péter: Görbe utca 23, Márai Sándor: Béke Ithakában*; Képek: B. Szabó György, Ács József, Sáfrány Imre.

Olajos Mihály: *Apelláta az olvasóhoz* címmel, folytatva az 1848-as forradalom értékelése körüli vitát, így válaszolt az őt a *Híd* 1953. 6–7-es számában ledorongoló Varga Lászlónak: „Varga azzal vádol, hogy figyelembe se veszem a változásokat, amelyek egy hosszú évszázad eredményei. Ajánlom neki, vegye ő figyelembe és komolyan számoljon azokkal a minőségi változásokkal, amelyek a mi társadalmi életünkben az utóbbi két-három év folyamán végbementek, és nap mint nap tovább fejlődnek, akkor majd ő is

eldobja a bélyegsütő vasat, meg az idejétmúlt kliséket, és problémáink komolyságához, forradalmi harcunk nagyszerűségéhez, a szocialista emberszeretethez és a demokráciához méltó tollat vesz a kezébe, ha hasonló vitákhoz hozzászól.” Hozzátette, Varga László „végső célja: nyilatkozni, hogy velem nem egyezik, és »megállapítani«, hogy engem nem az igazságkeresés szenvedélye mozgat, hanem »meghatározott érdekek« szolgálatában állok”.

Még a folyóiratnak ugyanabban a számában érkezett az újabb hozzászólás. Bálint István *Még egyszer 1848-ról* című fejtegetését így zárta: „1848 esetében sem az a helyzet, hogy mi tovább folytatjuk, megvalósítjuk 1848 eszméit. A dolgokat dialektikusan kell nézni. Végső fokon és legjobb esetben is csak polgári forradalom volt. Horthyval tehát egy vonalon állott – ugyanazon társadalmi rendszeren belül. Mi mégis közelebb állunk 1848-hoz, mert 1848 egy lépés volt, s mi tettük a másik lépést. Így ténylegesen 1848 továbbvivői vagyunk, de nem így, hogy megvalósítjuk, folytatjuk 1848 eszméit, hanem úgy, hogy felszámoljuk, legyőzzük, túlnőjük ezeket az eszméket, megsemmisítjük azt a társadalmi rendszert, amely ezeknek az eszméknek a megvalósítása volt.” > 1953. március 8.

1953. szeptember 1.

Nagybecskerekén Népszínház néven magyar színtársulat alakult 18 taggal, Juhász Ferenc rendezővel az élen. Egy év után megszűntették.¹
> 1954. január 22.

1. EM, 204.

1953. szeptember 4.

Braun István az Újvidéki Rádióban beszámolt a szabadkai Népszínházban lezajlott színész-felvételi vizsgáról. „A nézőtérén színészek, színházbarátok, újságírók ülnek. A vizsgáztató bizottság pedig a nézőtér első sora előtt elhelyezett asztalnál foglal helyet. Tagjai Garay Béla, Ferenczi Ibi, majd Virág Mihály és Varga István

rendező, Mamuzsics István, Szilágyi László, Szabó István és Laták István elnök. [...] A bizottság Kórizs Ilonát, Novákovics Zsuzsannát, Gyenes József Pált, Péter Lászlót és Szöllősy Vágó Lászlót ajánlotta felvételre az igazgatóságnak. Döntés még nem történt, mert a költségvetési lehetőségektől függ, hogy a színház mind az öt ajánlott jelöltet felveheti-e.”

1953. szeptember 9.

Jugoszlávia Képviselőháza elfogadta a szövetségi népképviselők jogairól is kötelezettségéről, megválasztásáról és visszahívásáról szóló törvényt.¹

Az Újvidéki Rádió közölte: „Június óta nem ült össze a Testvériség–egység kiadóvállalat mellett működő irodalmi tanács, hogy a benyújtott művekről ítéletet mondjon és kiadásra ajánljon új kéziratokat, vagy visszaadja a benyújtott írásokat, többnyire azzal, hogy íróik dolgozzanak még művükön. A tanácsnak most szeptember elején kellett volna összeülnie, de tagjainak sokoldalú elfoglaltsága megint késlelteti az ülést. Valószínű, hogy az újabb ülést csak szeptember utolsó napjaiban tarthatják meg, és nem kevesebb mint 10 új műről kell dönteniük, hogy kiadásra ajánlják-e vagy sem.” Ugyanakkor közölte: „A magyar könyvet a múltban a közösség támogatásával adták ki, mert a megjelent könyvek példányszáma nem fedezhette a költségeket. [...] De időközben nagy érdeklődés nyilvánult meg az egész világon a jugoszláviai magyar könyvek iránt, olyan nagy érdeklődés, hogy Ausztráliából és Amerikából, de a világ legeldugottabb szögleteiből is egyre több és több könyvet rendelnek, mivel szabad szellemben írott magyar könyvek, a magyarországi állapotok miatt, csak nálunk jelenhetnek meg. [...] Egyre több olyan könyv készül, amelyhez már nem kellett a közösség állami segítségét igénybe venni, a könyv maga fedezi majd a költségeket.”

1. Zakon o pravima i dužnostima, izboru i opozivu saveznih narodnih zastupnika. SL FNRJ, 1953/35.;

Marina Štambuk-Škalic: Prilog poznavanju institucija: Sabor Narodne Republike Hrvatske, saziv 1953–1963. *Arhivski vjesnik*, 45. 2002. 83–102.

1953. szeptember 10.

Kurimszky Sándort nevezték ki a Magyar Népköztársaság belgrádi követévé. A követ 1953. szeptember 29-én érkezett Belgrádba és 1953. november 5-én adta át megbízólevelét Titónak.¹

Palicson megkezdődött a magyartanárok számára szervezett háromhetes szeminárium az > **1953. július 13-án** elfogadott új tanterv megvalósításáról. > **1953. szeptember 21.**; > **1953. november 18.**

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956.

1953. szeptember 12.

A szabadkai Népszínház magyar együttese évadnyitó előadásként Sulhóf József *Kidőlt a májusfa* című népszínművét mutatta be.

1953. szeptember 14.

Kikindán zeneiskola alakult.¹ > **1946. szeptember 1.**

1. Eberst 1974b, 159.

1953. szeptember 21.

Az Újvidéki Rádióban Bóna Júlia riportban számolt be a magyar szakos tanárok Palicson > **1953. szeptember 10-től** 30-ig megtartott szemináriumáról: „Valahogy érthetetlen mondjuk az, hogy a tanárok mennyire észreveszik a hibákat, többek közt azt is, hogy az olvasókönyvekben sok a fordítás, hogy ezek a fordítások gyengék, magyartalanok és nem eléggé szabatosak. De amikor az olvasókönyv-szerkesztők konkrét javaslatokat kértek, mindenki elnémult. [...] Egyben mégis mindannyian megegyeznek: Szarvas János tavaly kiadott hatodik osztályos olvasókönyve jobb a két évvel ezelőtti, ötödik osztály számára kiadott olvasókönyvnél. [...] Szerintem sokkal helyesebb és eredményesebb is lett volna, ha a Testvériség–Egység tankönyvkiadó

alosztálya pályázatot ír ki egy-egy olvasókönyv megszerkesztésére. Így legalább alkalma lett volna válogatni a beérkező pályaművek közt. De van egy másik panaszom is: nagyon kevés időt ad nekünk a vállalat egy-egy tankönyv megszerkesztéséhez. [...] Vajdasági irodalom! Hogyan, mennyit és kit tanítsunk vajdasági íróink közül iskoláinkban? Csakis ilyen szempontból vetődött fel a vajdasági irodalom kérdése ezen a találkozón. B. Szabó György és a tanárok tömegének véleménye, hogy iskoláinkban a vajdasági irodalomról mint mozgalomról lehet csak beszélni. A műfajokról, irányokról és legkiemelkedőbb képviselőikről. Az író, szöveg és olvasóközönség kapcsolatáról ezen a tájon. Ezért is iktatták be a tantervbe mint kötelező olvasmányt Majtényi Mihály *Garabonciását* és Fehér Ferenc *Jobbágyok unokáit*. Nem tudok arról, hogy Szenteleky leveleit és Herceg János egy-két művét figyelembe vették-e? Mindenesetre hasznos lett volna.”

1953. szeptember 25.

Az Újvidéki Rádió beszámolt az amatőr színházak rendezői számára Szabadkán szervezett kéthetes tanfolyamról, amelynek 12 hallgatója számára Pataki László, Varga István, Juhász Géza és Siflis Irma tartott előadásokat. Közölte azt is, hogy „117 vajdasági magyar kultúregyesület közül csak nyolc egyesület jelölt valakit, a többiek még válaszra sem érdemesítették ezt a kezdeményezést. Pedig az összes költségeket a Vajdasági Kultúrtaács fedezi”.

1953. szeptember 28.

Sinkó Ervin B. Szabó Györgynek:¹ „Már három napja halasztgatom ezt a levelet, de végül is, épp azért, mert őszintén becsülöm önt és az ön képességeit, úgy érzem, nincs jogom féltetni Szabó Gyurkát a nyílt szótól. S remélem, hogy az irántam való érzelmeit se fogja befolyásolni, hogy íme, megírom: az Ady-tanulmánya nekem csalódást okozott, egészében, de részleteiben

is elhibázottnak tartom s ajánlani merném, hogy ebben a formában ne jelentesse meg. A tanulmány egészében elhibázott azért, mert kizárólag társadalmi-politikai szemszögből elemzi Adyt, aki elsősorban esztétikai s csak mint esztétikai, egyben politikai személyiség is. Úgy fest a tanulmány, mintha írója a költészetet szociológiai-politikai és nem esztétikai faktumnak tekintené. [...] Komoly hiba, hogy még ez a szociológiai analízis is, szerintem, sematikus, differenciálatlan. [...]"

1. Sinkó Ervin levelezése II., 58–59.

1953. október 4.

Zentán a Városi Múzeumban megnyílt a Művésztelep kiállítása. Október 14-ig a tizenegy kiállító 58 művét 1 992 látogató tekintette meg.¹

1. Zentai művésztelep, 67.

1953. október 2.

B. Szabó György válasza¹ Sinkó Ervin > 1953. szeptember 28-ai levelére: „Az ön levele után átolvastam az írást. Meggyőződésemm most az, hogy ebben a formájában nem lehetne egy első teljes Ady-kötetnek az előszava. Talán a jegyzetekben valamit fel lehetne használni. Az Ady-kötet már nyomdában van. A verseket már szedik – szerencse – a kötet szempontjából szerencse, hogy az előszót csak utólag gondolják kiszedni, és így egyszerűbb a megoldás, helyrehozható minden. Most, újra átgondolva ennek a reprezentatív Ady-kötetnek a formáját, tartalmát, egész szerkezetét, felmerült bennem az a gondolat, hogy talán Krleža Ady-tanulmányát tehetnék a kötet elejére.”

1. Sinkó Ervin levelezése II., 59–61.

1953. október 10.

Az Újvidéki Rádió sajtószemléje ismertette a *7 Nap* vezércikkét, amelyben ez állt: „Ki nyugodhat bele, hogy egy döntéssel a szlovének és horvátok tízezreit ismét olasz fasiszták kényekedvénnek kiszolgáltassák? Belegázoltak nemzeti

érdekeinkbe, nyolc évvel a háború után lehetővé tették, hogy megint olasz fasiszták lépjenek jugoszláv területre.”

1953. október 19.

A Vajdasági Magyar Kultúratanács plenáris ülésén közleményt fogadott el, amelyben „legmélyebb felháborodással elítélte az egyoldalú angol-amerikai döntést a Trieszt Szabad Terület A övezetének Olaszország javára való jogtalan átengedése ügyében”. A közlemény így végződik: „Elválaszthatatlanok vagyunk ebben a kérdésben is Jugoszlávia többi népétől, és készen állunk megvédésére mindent megtenni, ha kell, életünket áldozni szocialista hazánk ügyéért.”¹

1. *Híd*, 1953. 9–10. 558.

1953. október 25.

A *Magyar Szó* átvette a *Borba* 1953. október 18-i számából Milovan Đilas *Jugoszlávia* című cikkét, amelyben ez áll: „Az új nemzedékek már teli tudóval jugoszláv módon lélegzenek, jugoszlávuul gondolkoznak és éreznek. [...] Mindez úgy történik, hogy a régi formát (szerb, horvát, szlovén, macedón és Crna Gora-i formát) lassanként új tartalom árasztja el – a jugoszlávóság.”

Óbecsén bemutatták a Zentai Művésztelep kiállításának anyagát. November 8-ig a tárlatot 1 136 látogató tekintette meg. Ekkor vetődött fel a becei művésztelep megszervezésének gondolata.¹

Zentán a Városi Múzeumban reprodukciókiállítás nyílt: november 8-ig reneszánsz mesterek műveit mutatták be. November 15-től 29-ig a kiállítást Óbecsén rendezték meg.²

1. Zentai művésztelep, 67. – 2. Zentai művésztelep, 67.

1953. október

A *Híd* 9-10. számának tartalma: Gál László: *Magánlevél a gazdag Amerikába; Tiltakozás. A Vajdasági Magyar Kultúratanács felhívása; Milovan*

Dilas: *A vég kezdete és a kezdet kezdete, avagy a „szovjet” övezet eseményeiről Sztálin halála után*; Sinkó Ervin: *Egy regény regénye; Gál László versei (Láz, Tulipán az asztalomon)*; Debreczeni József: *Időtlen mesék; Laták István versei (Nem hazudhat a szó, Jovan Popović)*; Petkovics Kálmán: *Sárguló levelek*; Ács Károly: *Mosoly*; Szeli István: *Kukucska világa* (Néprajzi tanulmány); Fehér Ferenc: *Jobbágyok unokái*; Bogdan Čiplic: *Branko Belgrádban; Galamb János versei (Őszi alkonyatban, Anyámra emlékezem)*; Sztáncsics András: *Az olvasó jogán*; Majtényi Mihály: *A színműpályázatok mérlege*; Bori Imre: *Endre Adi: Pesme*; (L.): *Lapszemle* (Nova misao, Republika, Književnost, Međutim, Krugovi). Képek: ifj. Pechán Béla, Ács József, Sáfrány Imre, Ivanyos Sándor.

Sztáncsics András *Az olvasó jogán* címmel az 1848-as forradalomról folyó vitához hozzászólvá Varga László cikkét (> 1953. július) úgy minősíti, hogy annak elolvasása után „az átlagoló nem tudja leküzdeni a megbotránkozás és sértődöttség érzését”, feltéve a kérdést: „Az átlagoló most csak azt szeretné tudni, hogy vitatkozunk-e vagy pedig denuncálunk és rágalmazunk?”

A cikk után a *Híd* szerkesztősége közölte, hogy „1848 kiértékelésének kérdésében rövidesen értekezlet lesz történészek bevonásával. Az értekezlet felveti majd a negyvennyolcas forradalom és a szabadságharc összes kérdéseit és vonatkozásait. Mivel mindenkinek módjában lesz véleményét ebben a kérdésben az értekezleten elmondani, a *Híd* egyelőre lezárja az 1848-as vitát azzal, hogy az értekezlet anyagát ebben a kérdésben részletesen kívánja ismertetni”. > 1953. március 8.

A folyóirat megindította *Műkedvelő Színpad* című mellékletét, amely gyakorlati tanácsokat adott a műkedvelő színjátszóknak, és rövidebb drámaszövegeket közölt.

1953. november 4.

Az Újvidéki Rádióban a *Könyvbarátok negyed-órása* közölte, hogy a Testvériség–egység kiadóvállalat „új sorozat megindítását határozta el, amely *Remekírók* címmel a magyar és a világirodalom legkiválóbb alkotásait juttatja el az olvasóközönséghez. [...] Most került nyomdába az első kötet, a *Zrínyiász*. A magyar irodalomnak ezt a remekbe készült nagy eposzát azonban nem Zrínyi Miklós, a költő kissé régies és ma már nehezen hozzáférhető nyelvén adják ki, hanem Mészöly Gedeon átdolgozásában. [...] A kiadóvállalat megbízásából B. Szabó György rendezte sajtó alá”.

1953. november 12.

Az Újvidéki Rádió új műsort vezetett be *Irodalmi és társadalmi folyóiratszemle* címmel. Saffer Pál szerkesztő bevezetőjében így írt: „Nem lehet teljességgel szemmel kísérni a szocializmus fejlődését hazánkban, ha nincs betekintésünk annak egyik rendkívül fontos részébe, a szellemi élet, a szocialista gondolat, a művészet fejlődésének útjaiba. Mi sem gazdasági, sem szellemi téren nem az örökkévaló szent moszkvai receptek szerint építjük a szocializmust. A mi haladásunk minden lépését viták és elemzések előzik meg és a már megtett lépéseket ismét alapos utólagos bírálatnak vetjük alá – a magunk és a szocializmus érdekében.” Az első műsor a *Krugovi* című zágrábi irodalmi és művészeti folyóiratot mutatta be felolvasva Andelko Habazin cikket, amelyet Saffer így összegezett: „Tehát a következtetés világos: kell a nyugati kultúra, de csak annyiban, amennyiben ezt fogadni és »megemészteni tudjuk«. A megemésztés és a továbbfejlesztés pedig csak kulturált és fejlett emberek útján lehetséges, akiknek megvan hozzá az ítélőképességük.”

1953. november 15.

A zombori városi múzeumban megnyílt és február 1-jéig tartott a Zentai Művésztelep kiállítás. ¹

1. Zentai művésztelep, 67.

1953. november 17.

Budapestre érkezett Dalibor Soldatić jugoszláv követ és 1953. november 25-én átadta megbízólevelét az Elnöki Tanács elnökének. ¹

1. MOL XIX-J-1-j-4bc-00800-13-1956.

1953. november 18.

Az Újvidéki Rádióban Saffer Pál beszámolt arról, hogy „A vajdasági magyar nyelv- és irodalomtanárok számára szeptemberben tanfolyamot szerveztek Palicson. A tanfolyam keretében tanácskozás is folyt, és felvetették a kérdést, hogy elegendő-e vajon, ha a magyar és a világirodalom nagy alkotásait teszik kötelező olvasmányokká. Nem kellene-e vajon azokat a műveket is beiktatni a kötelező olvasmányok közé, amelyek az itteni életről szólnak, itteni író lelkéből fakadnak. A tanácskozáson azután elhatározták, hogy a vajdasági magyar írók, költők műveit is besorozzák a kötelező olvasmányok, azok közé az olvasmányok közé, amelyeket a diákok megvitatnak, amelyen keresztül irodalmi ismereteik bővülnek. Azóta ezt az önkéntes határozatot végre is hajtották a tanárok”. > **1953. július 13.**; > **1953. szeptember 10.**; > **1953. szeptember 21.**

1953. november 22.

Vajdaságban megválasztották a Köztársasági Tanács, valamint a Tartományi Tanács tagjait.

1953. november 26.

A parlamenti választások keretében megválasztották a Termelői Tanácsának tagjait a szövetségi, köztársasági és tartományi képviselőházba.

1953. november 27.

A *Magyar Szó* első oldalán kapott helyet *A magyarországi politikai emigránsok értekezlete* című tudósítás. „E hónap 25-én tartották meg Zagrebban a Jugoszláviában élő magyarországi politikai emigránsok egyesületének II. évi közgyűlését. A gyűlésen megjelent Dušan Mugoša, a Szocialista Szövetség szövetségi bizottságának tagja, Farkas Nándor, a Vajdasági Magyar Kultúratanács elnöke, Rob Antal, valamint a bolgár, román és az albán emigráns szervezetek képviselői mint vendégek. [...] Részletesen elemezték a magyarországi helyzetet is. Megállapították, hogy a bürokratikus államkapitalista rendszer mély válsága Magyarországon állandóan fokozódik, és ez a rendszer felbomláshoz vezet.”

1953. november 28.

Tito köztársaságnapi sajtónyilatkozatából: „Ma már sok mindenünk van, ami népeinket egybeolvasztja. Gazdasági rendszerünk, a központosítás általános leépítése valójában egy magasabb fokon egyesíti népeinket, a szocialista vívmányok alapján. A nemzeti és vallási mozzanatok fokozatosan elhalványulnak és mellékessé válnak, habár még hosszabb időn át tartani fogják magukat”. ¹

1. *Híd*, 1953. 12. 837.

1953. november 29.

Részlet Edvard Kardeljnek a *Borbában* megjelent vezércikkéből: „A demokratikus szocialista viszonyok éppen ilyen nagyarányú kifejlődése következtében az új Jugoszlávia ma több, mint az egyenrangú nemzetek közös állama. Mindinkább a jugoszláviai dolgozó nép egységes, élő szervezetévé válik, vagyis az emberek egyesülésének új, magasabb fokú, szocialista megvalósulásává, amely nemzetek fölötti, általános, emberi.” ¹

1. *Híd*, 1953. 12. 837.

1953. november

A *Híd* 11. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye* (Regény, folytatás); Fehér Ferenc: *Négy vers* (*Régi mesék nyomában, Elégia, Találkozás a kaszárnyában, Csöndes beszélgetés a Dunával*); Németh István: *A betörő* (Elbeszélés); Oskar Davičo: *Pesma* (Regényrészlet); Lévy Andre: *Reng a tárna* (Regényrészlet); Szirmai Károly: *A csaci* (Novella); Vladimir Dedijer: *Kilencszáznegyvennyolc* (Tanulmány); Lőrinc Péter: *Nemzetiségi kérdés a vajdasági munkásmozgalomban* (Tanulmány); Balázs Piri Aladár: *Rokontalanok-e a finnugor nyelvek?*; Tóth László: *Temerini népballadák és változatok*; Lévy Andre: *Pályadíjnyertes mű a színpadon* (*Kvazimodo Braun István: Magdics-ügy*); Bori Imre: *Sartre: Utálat* (Könyvismertető); --: *Külföldi folyóiratok központi jegyzéke hazánkban*. A folyóirat illusztrációinak szerzői: Petrik Pál, Ács József, Pechán Béla, Boško Petrović.

A folyóirat mellékleteként megjelent *Műkedvelő Színpad* 2. számának közlései: Garay Béla: *Színpadi maszkirozás I.*; -list: *Krleža műkedvelő színpadon*; Kvazimodo Braun István: *A Magdics-ügy*. II. rész.

1953. december 1.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy Josip Broz Tito köztársasági elnök üdvözlő táviratot kapott Dobi Istvántól: „A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság nemzeti ünnepe alkalmából engedje meg, elnök úr, hogy a Magyar Népköztársaság köztársasági tanácsa elnökségének nevében üdvözületemet tolmácsoljam Jugoszlávia népeinek.”

1953. december 2.

Sulhóf József az Újvidéki Rádióban arról számolt be, hogy „Szerte Vajdaságban folyik a készülődés a könyvhétre. [...] A kultúregyesületek mindenütt ünnepi előadást rendeznek a könyvhét megnyitásának előestéjén, december 5-én. Maga a könyvhét hatodikától 13-ig tart,

és egész Vajdaságra kiterjed, ami annyit jelent, hogy a Vajdaságban élő valamennyi nép körében megrendezik. [...] A kiadvállalatok az ezen a héten eladott könyvek után az eddiginél nagyobb viszonteladói engedményt biztosítanak a könyvkereskedésnek, az olvasó viszont 10 százalékkal olcsóbban veheti meg ezen a héten a könyvet, mint amennyibe egyébként kerül”.

1953. december 3.

Szabadkán jugoszláv–magyar tárgyalások kezdődtek a határvonal megjelöléséről, és az erre vonatkozó szerződés felújításáról.

1953. december 4.

Saffer Pál az Újvidéki Rádióban: „Tegnap volt évfordulója annak, hogy a balatonszárszói állomáson a vonat kerekei kioltották József Attila életét és vele a messzire világító fáklyát az elnyomott magyar dolgozó nép éjszakájában. Odaát, a drótsövényeken túl, bár a gazdák változtak, más címen és más címer alatt még mindig tart a rabság éjszakája. A halott költő, akinek szavát nem tudják elfojtani a bürokrata zsarnokok, éppúgy, mint ahogy nem tudta elfojtani a főúri Magyarország, ma is utat mutat és világít Magyarország sanyargatott népének a nagy cél – a szabadság felé.”

1953. december 11.

Újvidéken megtartotta alakuló ülését az új összetételű Vajdasági Képviselőház. Az eseményről az Újvidéki Rádió így tudósított: „A tartományi Népszkupstina Termelők Tanácsának ma délutáni ülésén Pulic Jovan népképviselő, az igazolóbizottság elnöke a következő napirendi pontokat javasolta: az igazolóbizottság jelentésének elfogadása és a népképviselők mandátumának megerősítése, az eskütétel, valamint a termelők tartományi tanácsa elnökének, alelnökének és három jegyzőkönyvvezetőjének a megválasztása. A napirendi pontok egyhangú jóváhagyása után Nada Cvejić, az igazolóbizott-

ság titkára felolvasta a bizottság jelentését. Az igazolóbizottság, miután áttanulmányozta a tartományi választási bizottság jelentését, az ez év november 26-án megtartott választások anyagát, valamint a megválasztott népképviselőknek a járási választási bizottságok által kiadott képviselői megbízóleveleit, megállapította, hogy a választási testületek munkájában a választások idején 1 247 városi, illetve járási termelői tanácsnak volt joga részt venni, akik viszont 611 324 termelőt képviseltek. Továbbá a 71 népképviselő közül 58 választási egységben egyet-egy, 12 választási egységben kettőt-kettőt és egy választási egységben négy képviselőt választottak. [...] A népképviselők a Termelők Tanácsa elnökének egyhangúlag Isijanov Zdravko népképviselőt, alelnöknek pedig Branimir Milošev népképviselőt választották meg. [...] Ezután mindkét tanács együttesen folytatta munkáját. Az együttes ülésen a képviselők bizottságot választottak az együttes ülések munkarendi szabályzatának elkészítésére, majd megválasztották a vajdasági Népszkupstina elnökét Stevan Doronjski, két alelnökét Sóti Pál és Petar Jovanov, valamint a titkárt dr. Ivan Melvinger személyében. A vajdasági Népszkupstina végrehajtó tanácsa 11 tagú. A végrehajtó tanácsba az elnöki tisztséggel megbízott Tikvicki Géza képviselőn kívül Petar Relić, Nagy József, Szabó Miklós, Sava Mali, Ruža Tadić, Danilo Kekić, Uroš Ostojić, Milan Pribić, Branko Vukajlović és Kelemen Mátyás képviselőket választották. A főbíró elnökéül Arnold Rajh képviselőt választották meg.

Novi Sadon a Tartományi Főbizottság épületében ma délután 4 órakor folytatta munkáját a vajdasági Népszkupstina mindkét tanácsa. A tartományi tanács ülésén Relić Petar képviselő elnökölt. [...] Ezt követően Farkas Nándor lépett a szónoki emelvényhez, és rövid beszédet tartott. Különösen kiemelte a november 22-i választások demokratikusságát és a választások alkalmával megnyilvánult testvériséget és egyiséget. [...] Dušan Bogdanov Senko javaslatát,

hogy a tartományi tanács elnökének Luka Mrkšićet, alelnökének pedig Kuručki Zlatimirt válasszák meg, a képviselők egyhangúlag elfogadták. [...] A népképviselőkről szóló törvény értelmében a tartományi tanács titkos szavazás útján hat képviselőt: éspedig Stevan Doronjskit, Sóti Pált, Tikvicki Gézát, Spevák Jurajt, Trifu Aurelt és Vlajković Radovant választotta a szövetségi Népszkupstina szövetségi tanácsába.”

1953. december 12.

Az Újvidéki Rádió közölte: „Az eszéki kerületi bíróság Kovács László magyarországi kémet ma hatévi szigorított fegyházbüntetésre ítélte. A magyarországi kémszolgálat azzal a feladattal küldte hazánkba, hogy katonai és egyéb adatokat gyűjtsön. Kovács Lászlót az ÁVH közegei a baranyai határszakaszon segítették át Jugoszláviába, de határőreink azonnal elfogták.”

1953. december 14.

Belgrádban megtartotta alakuló ülését az új összetételű Szerb Képviselőház. Elnökévé Petar Stambolićot, a köztársasági végrehajtó tanács addigi elnökét választották meg. A képviselőház alelnöke Dušan Petrović Šane, a végrehajtó tanács addigi alelnöke lett. A köztársasági végrehajtó tanács elnökévé Jovan Veselinov Žarkót választották meg. A végrehajtó tanács többi tagjai: Spasenija Babović, Voja Leković, Slobodan Penezić, Mehmed Hoxha, Dragoslav Mutapović, Milka Minić, Sreten Stojanović, Srboljub Josipović, Geza Tikvicki, Isa Jovanović, Boško Krsčić, Vojin Bajović, Milan Popović, Đoka Pajković, Mihajlo Švabić és Radovan Grković.

Olajos Mihály levele¹ Sinkó Ervinhez: „Az *Optimisták* első kötetének eladása közepes tempóban folyik. Eddig valamivel több mint 500 példány került az olvasóhoz. Ezzel az eredménnyel meg lehetünk elégedve, főleg ha szem előtt tartjuk sajtónk vétkes mulasztását, hisz a jelenlegi helyzet még mindig olyan, mintha a szerkesztőségek az

Optimistákat is agyonhallgatásra ítélték volna. [...] Mint említettem volt, *Tizennégy nap* című regényét köntössel látjuk el, és újból napirendre tűzzük a könyvpiacra. El fogunk követni mindent, hogy az *Optimisták* után erre a könyvére is újból felhívjuk a figyelmet, és bízunk abban, hogy új erőfeszítéseink folytán jelentősebb mennyiség az olvasó kezébe kerül a raktárunkon levő 2 386 példányból. Mindössze 81 dináros áron adjuk ezt a könyvet. Az *Elítéltek* iránt megmutatkozott érdeklődés igazán kielégíthetőnek mondható, mert a kinyomtatott 500 példányból ma már csak 200 példány van raktárunkban. Sajnos egészen más a helyzet tanulmányával, *Ami második forradalmunkkal* kapcsolatban. A kinyomtatott 2 000 példányból csak az ingyempéldányok és mutatópéldányok mentek el, viszont több mint 1 800 példány raktárunkon hever. Természetes, hogy olvasóközönségünk érdeklődésének alacsony színvonaláról tanúskodik ez a helyzet. Értesítem, hogy december 5-én átutaltunk Önnek 150 000 dinárt tiszteletdíj-előleg fejében az *Optimisták* második kötetéért. Azóta már bizonyára megkapta ezt az összeget. Felhívom figyelmét a jövő évi könyvkiadási tervünkre, amelyet a *Magyar Szó* tegnapi száma közölt. Igazán örülnék, ha megírná véleményét a tervről, megjegyzéseit és javaslatait. Olvastam írását a *7 Napban* a nemzeti kisebbség kérdéséről, megörültem neki. Jó, hogy a közvélemény elé került ez a vélemény. Arról is értesíthetem Önt, hogy hallomásom szerint Đilas elvtárs is hasonló véleményen van. A *Borbában* november 14-én közzétett levelemlről azt jelentette ki vajdasági vezető elvtársaink egy csoportja előtt, hogy egyezik a levélben kifejtett álláspontokkal, tehát azzal is, hogy Jugoszláviában nincsenek nemzeti kisebbségek és többségi nemzetek. Mostanában *Híd*-vitára készülődünk. A tulajdonképpeni kérdés most is az, amit Ön már több ízben szorgalmazott nálunk: hogyan tegyük a *Hídat* elevenebbé, érdekesebbé, fórummá, amelyben kultúréletünk és társadalmi életünk, irodal-

munk stb. eleven kérdéseit demokratikusan megvitathatnánk. Jómagam úgy találom, hogy még mindig sokat kerülgetjük az »érzékeny« kérdéseinket ahelyett, hogy bátran foltárnánk és megoldanánk őket. De előbb-utóbb csak lesz minálunk is egy nagyobb elevenség ebben az irányban is.”

1. Sinkó Ervin levelezése II., 62–64.

1953. december 15.

Az Újvidéki Rádió közölte, hogy „A Duna-bizottság mai plenáris ülésén elfogadták azt a határozatot, mely a Duna-bizottság székhelyének Galacból Budapestre való áthelyezésére vonatkozik. Ezen az ülésen megválasztották a Duna-bizottság új elnökét Sik magyar kiküldött személyében. A bizottság alelnökévé Genov bolgár kiküldöttet, titkárává pedig Dragoje Đurić jugoszláv kiküldöttet és meghatalmazott minisztert választották”.

1953. december 16.

Saffer Pál, az Újvidéki Rádió *Könyvbarátok negyedórája* című műsorának szerkesztője: „Rövidesen letelik a könyvbarátok mozgalmának első teljes esztendeje. Elérkezett hát az idő, hogy a Könyvbarátok Köre zártabb szervezeti formát öltjön. Megkezdődik a helyi körök szervezkedése, egyesületszerűen összefognak egy-egy város vagy falu könyvbarátai és – lehetőleg kultúrkörük keretében – vezetőséget választanak, hogy ez megkönnyítse az érintkezést a kiadóval. [...] Becsén a kultúregyesületek rendeznek irodalmi estet szombaton és a Könyvbarátok Köre felhasználja ezt az alkalmat, hogy egyidejűleg megtartsa alakuló ülését. [...] A műsor második részében azután Herceg János, Gál László, Sulhóf József, Fehér Ferenc, B. Szabó György és vajdasági irodalmunk néhány más kimagasló alakja olvas fel műveiből. [...] Ugyanilyen, az alakuló üléssel egybekötött irodalmi est lesz Szabadkán, valószínűleg vasárnap, december 20-án a Népkörben.”¹ Ugyanott azt is elpanaszolta, hogy „Letelt az

idei könyvhét, de a jelek azt mutatják, hogy nem járt azzal az eredménnyel, amire számítottak. [...] Igaz viszont, hogy a legtöbb városi könyvkereskedés kirakatában fel se tüntették, hogy könyvhét van, és külön kedvezményeket adnak, úgyhogy az olvasó, akinek figyelmét az újságok és a rádió híradása elkerülte, nem is tudott róla. [...] A jelek arra vallanak, hogy a falvakban se volt jobb a helyzet. A kultúregyesületek megrendezték ugyan a kiállítást, de a propaganda és az agitáció sok kívánnivalót hagyott hátra. Talán egyedül az iskolákban alakult ki kielégítő tájékoztató munka.”

1. Mind a becsei, mind a szabadkai rendezvény elmaradt. Szabadkán december 23-án tartották meg.

1953. december 21.

A Magyar Kultúrtaács Újvidéken a *Híd* sorsáról vitázott. Az Újvidéki Rádió tudósítása szerint „bizottságot választottak, amely a felvetett ajánlatok alapján eldönti majd, milyen legyen a jövőben a *Híd* formátuma, valamint új szerkesztőbizottságot választ. A délután folyamán színházpolitikánk lényeges kérdéseit vitatták meg a tanács tagjai. A gyakorlat új színházak alakulásának szükségességét vetette fel s ezért került ez a kérdés a mai tanácsülés napirendjére”. A bizottság tagjai: B. Szabó György, Farkas Nándor, Fehér Ferenc, Gál László, Herceg János, Laták István, Lévy Endre, Majtényi Mihály és Németh P. István.

A *Magyar Szó* azt is közölte, hogy a vitában „Makk Antal beogradi egyetemi hallgató a folyóiratot bírálva a többi között kifogásolta, hogy nem foglalkozik a külföldi magyar írókkal, a külföldi magyar irodalommal. Szerinte a folyóiratnak figyelemmel kellene kísérenie az összmagyarság problémáit. A vita folyamán Nagy József rámutatott erre a negatív törekvésre. Ez a probléma itt-ott valóban problémává kezd válni, mert egyesek azzá akarják tenni. Voltaképpen az a törekvés rejlik e mögött, hogy mindenfajta külföldi magyar köröket egybefogjon, s

így egyesítsen mindent, ami a szocializmus ellen van. Végeredményben ez veszélyesebb lenne még a kominformizmusnál is”. A *Magyar Szó* tudósítója hozzáfűzte: „Véleményünk szerint jó lenne, ha a Kultúrtaács napirendjére tűznék ezt a kérdést, és a *Híd* is foglalkozna vele. Annál is inkább szükség van erre, mert például a zagrebi magyar főiskolások körében is hasonló negatív törekvések nyilvánulnak meg”¹.

1. M. J.: Válijk a *Híd* szellemi életünk fórumává. MSz, 1953. december 26. 2., 8.

1953. december 23.

Az Újvidéki Rádió tudósítása szerint „Jugoszlávia Dolgozó Népe Szocialista Szövetsége Központi Bizottsága elnökségének ma Belgrádban megtartott értekezletén hangsúlyozták, hogy a novemberi népszekupstinai választásokon a szavazók részvétele tömegesebb volt, mint valaha is eddig. [...] 1945-ben például a lista nélküli urnába a szavazók 9,5 százaléka adta le szavazatát, 1950-ben a szavazók 6,75 százaléka, a novemberi választásokon viszont az érvénytelen szavazatok csak az összes szavazat 4,3 százalékát haladják meg”. > 1953. november 22.; > 1953. november 26.

1953. december 25.

A Jugoszláv Képviselőház mindkét tanácsának együttes ülésén Milovan Đilast választották meg a Képviselőház elnökének.

Szabadkán a Népkör keretében megalakult a Könyvbarátok Körének első helyi alosztálya. Az irodalmi esten B. Szabó György Gárdonyiról szóló tanulmányát, Gál László és Fehér Ferenc verseket, Herceg János egyik elbeszélését, Majtényi Mihály és Sulhóf József pedig regényrészleteket olvasott fel.

1953. december 26.

Rehák László írta a *Magyar Szóban*: „A magyar mennyországot ígérők a jugoszláviai magyar ki-

sebbség felé irányuló igyekezetükkel el akarták érni, hogy valami magyar egység jöjjön létre »magyar alapon«, a magyar dolgozó és a magyar úr között, természetesen magyar nagygazda-úri vezénnyel. Továbbá azt, hogy a magyar dolgozó sorsának jobbrafordulását Jugoszláviában ne abban keresse, hogy a többi nemzetiségi dolgozóval vállaltva küzdjön a dolgozókat megillető világ megteremtéséért, hanem fordítsa szemét a Szent István-i magyar mennyország felé, és váljon az anyaország dühödt hódító szándékának becstelen eszközévé. [...] Ezért 1948-ban nagyon is megfelelt az a szerep, amelyet Moszkva kiosztott Pestnek jugoszlávellenes támadó szándékú vállalkozásában. Természetesen Pest itt is igyekezett anyaországi szerepében is fellépni. Buzgólkodása felölelt minden kísérletet, kezdve a jugoszláviai magyar kommunisták föllötti hivatlan gyámkodástól, (akik, ahogyan ők mondogatták: »ki voltak téve a titóista eszmei tévelygés veszélyének«) egészen a sikertelen kém- és diverzáns tevékenységig. Ebben Pest külön számolt a jugoszláviai magyar kisebbséggel is – de rosszul, minden realitás nélkül.¹

1. Rehák László: Anyaország, Házunk táján. MSz, 1953. december 26. 2.

1953. december 28.

Dalibor Soldatić budapesti jugoszláv követ kérésre a Külügyminisztériumban felkereste Kolozs Mártát, aki átadta neki a Tisza jugoszláv szakaszán való hajózás szabaddá tételére vonatkozó jegyzéket. Kolozs aznapi feljegyzése szerint a jegyzék átadása előtt közölte vele, hogy »kérésünk az 1953. január előtti állapot helyreállítására vonatkozik, és teljesítése ismét egy lépést jelentene a két ország közötti viszony normalizálására. A követ a jegyzék átvételekor közölte, hogy a kérdést ismeri, belátja fontosságát, és ezért oda fog hatni, hogy mielőbb kedvező választ kapjunk».¹

1. MOL XIX-J-1-j-4a-0083-1954.

1953. december 29.

Dalibor Soldatić budapesti jugoszláv követ a Külügyminisztériumban bemutatkozó látogatást tett Sík Endrénél, aki aznapi feljegyzésében így írta le az eseményt: »Soldatić gratulált a Duna-bizottság elnökéül történt megválasztásához, majd kifejezte azt a reményét, hogy jó lesz közöttünk az együttműködés. Magam is kifejtettem ilyen irányú nézetemet. Hivatkozva Hocsevar legutóbbi szóbeli kérésére, átnyújtotta azon Magyarországon élő jugoszláv állampolgárok névsorát, akiknek hazatérését humánus szempontból kívánatosnak tartják. Megjegyezte azonban, hogy ezt nem hivatalos formában teszi. – Ígéretet tettem azok megvizsgálására. [...] Megemlítette, hogy a Sztálin úton a MÁV-épület falán, valamint a Keleti pályaudvaron Jugoszláviát sértő karikatúrák vannak, és kérte azok eltávolítását. Soldatić láthatóan igen jó hangulatban volt. Közös ismerősök nevei kerültek szóba. Így többek között Miroslav Krležáé, aki jelenleg Jugoszláviában a Tudományos Akadémia elnöke.»¹

Az Újvidéki Rádió tudósítása: »Külügyi államtitkárságunkban Jugoszlávia és Magyarország képviselői kicserélték a határc incidensek kivizsgálásáról szóló becikkelyezett egyezményeket, amelyeket augusztus 28-án a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság és a Magyar Népköztársaság képviselőinek bajai tárgyalásán írtak alá. A becikkelyezett egyezmények átadásánál jugoszláv részről Mile Milaković meghatalmazott miniszter, a külügyi államtitkárság osztályfőnöke, magyar részről pedig Kurimszky Sándor meghatalmazott miniszter, Magyarország belgrádi rendkívüli követe volt jelen.»

1. MOL XIX-J-1-j-4a-0083-1954.

1953. december

A *Pionírújság* jelíges mesepályázatot hirdetett 1954. február 25-i beküldési határidővel.¹

A *Híd* 12. számának tartalma: Sinkó Ervin: *Egy regény regénye*; Urbán János: *Két vers az Álmodók a Tiszánál* című sorozatból; Csépe Imre: *Sándor helyet keres*; Miroslav Krleža: *Az ifjú értékelésre viszi verseit, Írásbeli dolgozat latinból*; Boško Petrović: *Hamu* (Ford. Kis Jovák Magda); Edvard Kardelj: *A nemzeti kérdéstről*; Bálint István: *A népszínmű és a Kidőlt a májusfa*; Szirmai Károly *novelláskötete körül*; Olajos Mihály: *Egybeolvasás – nem beolvasás*; Majtényi Mihály: *Sinkó Ervin Optimisták című könyvéről*. Képek: Milan Konjović, Sáfrány Imre, Dancs László, Stevan Maksimović, Ács József.

A folyóiratban Olajos Mihály a jugoszláv politikai vezetőknek az „új jugoszlávsággal” kapcsolatos kijelentéseire reflektálva *Egybeolvasás – nem beolvasás* című írásában így érvel: „Jugoszláv módon gondolkodni és érzeni sem aiptárnak, magyarnak, romának stb., valamint sem a szerbnek, horvátnak stb. nem jelenti azt, hogy most asszimilálódnia kell valami új jugoszláv nemzetté (ami nincs is keletkezőben és nem is lesz), vagy pedig a létező öt jugoszláv nemzet valamelyikébe kell beolvasnia. Azt sem követelik tőlük, hogy mondjanak le nyelvükről, vagy nemzeti nyelvük továbbfejlesztéséről és ápolásáról. [...] Átitatódnia az új jugoszlávsággal a nemzeti kisebbségek számára a következőket jelenti: mindenekelőtt lemondani bármiféle nacionalista vagy lokális alapon álló gazdasági koncepcióról, lemondani a nemzeti gőgről és önzésről, felhagyni minden különválasztással, elszigetelődési törekvéssel a politikai és a kultúrelésben, örökre leszámolni a sovinizmussal, a gyűlölettel és bizalmatlansággal országunk más népei iránt, küzdeni minden ellen, ami népeinket különválasztja, ellenállni minden kívülről jövő ellenséges hatásnak és küzdeni minden külső agresszió ellen, még ha az illető

nemzeti kisebbség anyaországából származik is az, vagyis küzdeni a szocialista Jugoszláviának a nemzeti kisebbségek anyaországaiban lévő ellenségei ellen éppúgy, ahogy minden népünk küzd, és barátságos magatartást tanúsítani az anyaországok haladó erői és dolgozó népei iránt ugyanúgy, ahogyan azt minden népünk teszi, ahogyan az kormányunk külpolitikájában vagy a Jugoszlávia Dolgozó Népe Szocialista Szövetségének nemzetközi ténykedésében megfogalmazást nyert. [...] Így maga a »nemzeti kisebbség« kifejezés is elavult formulává válik, amelynek csak a néprajzban és a történelemírásban marad helye, de mai valóságunkban nincs semmi különleges tartalma, miért is megfelelőbb kifejezéssel kellene helyettesíteni.”

A *Híd* e számában megjelent B. Szabó Györgynek, a Testvériség–egység Könyvkiadó Vállalat Irodalmi Tanácsa elnökének levele Szirmai Károlyhoz, amelyben, közli, hogy az Irodalmi Tanács véleménye szerint a beküldött kézirat „művészi érték tekintetében nem ad többet az eddigi könyveidnél, sőt bizonyos esést is mutat. Az anyag felét azonban értékes írások teszik, és ezek egy kisebb kötetbe kíváncsoznak. Felmerült ugyanakkor a kiadóállalat szempontja is, mely szerint az idei évben, tekintettel a még eladatlanul raktáron heverő *Viharban* magas példányszámára, kockázatos vállalkozás lenne egy újabb Szirmai-elbeszéléskötet kiadása. Kérünk, hogy légy türelemmel és jövőre, újabb írásokkal kiegészítve, küldjél újabb kötetet”. Ugyanott közölték a Szirmai-kézirat recenzióját, valamint Szirmai Károly 1953. november 26-án keltezett válaszlevelét, amelyben sérelmezi, hogy „az Irodalmi Tanács a rábízott anyag megbírálásával nem hivatott bírálót jelölt ki”, és hogy „a megküldött bírálat az átadott anyagon muszájból átfutó untságát, felületességét tükrözi”. Az eladatlan könyvekkel kapcsolatban pedig Szirmai megjegyzi: „Az én könyvemből egyébként bizonyára több fogyott volna el 800-nál, ha a tavalyi palicsi könyvnapon szintén eladásra kerülhetett volna,

vagy ha a könyvbarátok verbuválását végző az én könyvem eladását jobban szívén viseli, s ha a Duna utcai könyvüzlet nem késik hónapokkal a szétküldéssel.²²

1. *Híd*, 1953. 12. – 2. *Híd*, 1953. 12. 831–836.

1953.

Az év folyamán megjelent könyvek:

Ács Károly: *Kéz a kilincsen*; Debreczeni József: *Az első félidő*; Fehér Ferenc: *Jobbágyok unokái*; Garay Béla: *Az ekhós szekértől a forgószínpadig*; Herceg János: *Három halász meg egy molnár*; Herceg János: *Papírhajó*; Herceg János: *Vas Ferkó, a vitéz kovács*; Munk Artúr: *Köszönöm addig is...*; Saffer Pál: *Utolsó vallomás*; Sinkó Ervin: *A mi második forradalmunk*; Sinkó Ervin: *Elítéltek*; Sinkó Ervin: *Optimisták I.*; Sulhóf József: *Kidőlt a májusfa*; Thurzó Lajos: *Tavas Jánoska elindul*; Urbán János: *Életjel*.

Majtényi Mihály: *Garaboncijaš* (Garabonciás. Ford. Lazar Merković).

Az én versikéim. Szlovén népköltemények (Slovenačke narodne pesme. Ford. Fehér Ferenc); Mirko Božić: *Visszavonulás* (Povlačenje.

Ford. Lévay Endre); Dobrica Ćosić: *Majd megvirrad már...* (Daleko je sunce. Ford. Herceg János); Vladimir Dedijer: *Josip Broz Tito* (Ford. Herceg János); Dragan Lukić: *Futballozó állandatok* (Zveri kao futbaleri. Ford. Gál László); Prežihov Voranc: *Lenn a völgyben* (Jamnica. Ford. Herceg János); Borisav Stanković: *Riska* (Njegova Belka. Ford. Herceg János).

Templomi kis énekeskönyv címmel Óbecsén megjelent az első református kiadvány, ezt 1954-ben *Szent asztalodhoz készülök* címmel „az úri szent Vacsorával élni kívánók részére” Bácsfeketehegyen kiadott előkészítő könyvecské követte.¹

Az év folyamán megjelent magyar nyelvű időszaki kiadványok száma és átlagos példányszáma: 7 (77 500); *Dolgozók* (10 500), 7 *Nap* (14 000), *Híd* (1 000), *Pionírújság* (15 000), *Ifjúság* (4 000), *Magyar Szó* (18 000), *Mézeskalács* (15 000).²

Az év folyamán a Vajdaságban összesen 7 615 000 példány időszaki kiadvány jelent meg magyar nyelven.³

1. Csáky S. Piroška, Kókai Sándor: „Az írás szavai szerint”. Újvidék, 2006, Forum–Agapé, 11., 164. – 2. Stoković 1975. – 3. Petranović, Zečević, 1206.